

Planinarske NOVINE

NAŠE PLANINE

**PRUTAŠ - gospodar
južnog Durmitora**

TURA NA VRH

**PLANINICA - biser Durmitora
sa najlepšim pogledom**

INTERVJU

dr Jelena Zindović, spec. interne medicine

**Prioritet - očuvanje
zdravlja i zdrave
životne sredine**

VLADA CRNE GORE
Ministarstvo sporta

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PAKOVE CRNE GORE

Adresa: Trg Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0)20 60 10 15

Fax: +382 (0)20 60 10 16

E-mail: npcg@nparkovi.me

Web: www.nparkovi.me

Botanička bašta
"Dulovine" Kolašin

Časopis Planinarskog saveza Crne Gore,
broj 10 – maj 2020.
Izlazi dva puta godišnje

Izdavački savjet:

mr Luka Mitrović, mr Darko Brajušković,
mr Vesna Bulatović, Enes Drešković, Fevzija
Kurtagić, prof. dr Dragan Bulatović, Milu-
tin Đurović, prof. dr Saša Popović, Željko
Starčević, Dragutin Vujović i mr Zehra Balić

Redakcijski odbor:

mr Darko Brajušković, dr Mirko Jakovljević,
Pavle S. Bandović, prof. dr Dragan Bulatović,
mr Vlado Vujišić, Željko Madžgalj, mr Vasilije
Bušković, **Milan Radović**, Željko Marković

Glavni i odgovorni urednik:

mr Darko Brajušković

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:

dr Mirko Jakovljević

Lektor:

Nataša Perišić

Tehnički urednik:

Siniša Marjanović

Tehnički sekretar redakcije:

Tatjana Ivanović

Organizator:

Pavle Bandović

Izdavač:

Planinarski savez Crne Gore
Bracana Bracanovića 68/C, 81 000 Podgorica
Tel: 020-622 220, fax: 020 622-157
e-mail: info@pscrg.me web: www.pscg.me

Štampa:

Pegaz, Bijelo Polje

Tiraž:

500 primjeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 2337-0653 = Planinarske novine
COBISS.CG-ID 28546320

Redakcija zadržava pravo izbora tekstova i fotografija prema kvalitetu u konцепцијi časopisa. Tekstovi i fotografije se ne vraćaju i za njih se ne isplaćuju honorari

Ministarstvo kulture Crne Gore u Evidenciju medija, pod brojem 763, upisuje štampani medij "Planinarske novine" čiji je osnivač sportska organizacija Planinarski savez Crne Gore, sa sjedištem u Podgorici, ul. Bracana Bracanovića 68/C

Fotografija na naslovnoj strani: **Najviši vrhovi Crne Gore** - Zla kolata (Kollata e Keqe) 2534m, Dobra kolata (Maja e Kollates) 2528m, Leđa kolata (Shpina e Kollates) 2451 m. Autor fotografije: **Ahmet Reković, iz Plava**
Fotografija na poosljednjoj strani: **Orijenska lokva** autor: **Željko Starčević**

Odluka o privremenoj obustavi svih planinarskih događaja

Poštovani planinarski prijatelji,

Nakon što je Svjetska zdravstvena organizacija proglašila pandemiju korona virusa 11. marta, Nacionalno koordinaciono tijelo Crne Gore za zarazne bolesti donijelo je 13. marta 2020. Odluku o privremenim mjerama koje treba preduzeti s ciljem da se maksimalno zaštiti stanovništvo od ovog virusa, odnosno da se što efikasnije spriječi njegovo širenje u Crnoj Gori.

Privremena mjera se odnosi, u skladu sa zakonom, i na planinarske događaje (manifestacije), što nam je potvrđeno i od strane Ministarstva sporta i mladih, Upravni odbor Planinarskog saveza Crne Gore je, 13.03.2020. godine, donio Odluku o privremenom obustavljanju svih planinarskih događaja u, tada, trajanju od najmanje 15 dana. Kako se razvija situacija, po isteku navedenog roka, mijenja na bolje, ali ne u mjeri da se odluka bitnije promjeni do zaključenja ovog broja Planinarskih novina brojne kalendarski planirane planinarske aktivnosti nijesu održane. Kada se stanje izazvano Korona virusom potpuno stabilizuje biće dovoljno vremena da se nastavi s realizacijom planiranih i organizacijom novih aktivnosti i planinarskih poduhvata. Do tada, nema mjesta za strah. Pozivamo sve planinarke i planinare da do kraja pandemije ostanu odgovorni - da prate preporuke Nacionalnog koordinacionog tijela u vezi sa aktuelnom situacijom.

Nadamo se brzoj normalizaciji situacije i radujemo se budućum susretima u planini.

Srdačan planinarski pozdrav,

Upravni odbor PSCG

dr Jelena Zindović, spec. interne medicine

Prioritet - očuvanje zdravlja i zdrave životne sredine

U centru planinarstva je planinar i njegovo zdravlje. U budućem periodu treba razmotriti otvaranje specijalizovanih ambulanti na prostoru Crne Gore. U njima bi sportsko medicinske preglede obavljali specijalisti sportske medicine i ljekari koji bi se dodatno edukovali za tu oblast. Mislim da u Crnoj Gori imamo kapaciteta za takav iskorak, smatra dr Jelena Zindović, spec. interne medicine

Razgovarao: Radomir Perišić

Doktorko Zindović, pandemija izazvana virusom korona u mnogome je promijenila ustaljene navike u svim sferama života. Kako će se Covid 19 odraziti na planinarstvo?

Koronavirusna bolest 2019 (Covid19) je zarazna bolest uzrokovana teškim akutnim respiratornim sindromom virus Korona 2 (SARS-CoV-2) izazvala je pandemiju u cijelom svijetu. Poznat je put prenošenja ovog virusa-kapljičnim putem-respiratornim kapljicama nastalim tokom kašljanja ili kijanja. Vrijeme inkubacije, do pojave prvih simptoma, je do 14 dana. Mjere prevencije za sprečavanje bolesti su pravilno i redovno pranje ruku, održavanje fizičke distance, upotreba maski. Za sada ne postoji vakcina ili posebna antivirusna terapija za Covid 19. Preporuke NKT-a, Instituta za javno zdravlje, Medicinskog kriznog štaba su još uvijek na snazi. Ali, i kada budu ublažene planinari se moraju pridržavati preporuka kako bi se sačuvali od virusa. S obzirom da su planinari na otvorenom prostoru i u kretanju potrebno je poštovati mjeru fizičke distance. U ovom periodu kada je u normalnim uslovima planinarstvo u punom jeku novonastala situacija izazvana virusom korona je uticala da se otkazuju sve planirane planinarske ture koje su i od

Upravnog odbora PSCG i privremeno obustavljene. Takođe, zemlje iz kojih tradicionalno dolaze planinari da pohode crnogorske planine su uvele zabrane dolaska i mjere zatvaranja granica pa je samim tim i onemogućena uspješna planinarska sezona, bar kada je riječ o ovom periodu. Smatram da će planinarski klubovi nakon pandemije ostvarivati saradnju sa zdravstvenim radnicima,

biti sa njima u kontaktu i pridržavati se savjeta i preporuka. Ako budemo svi, pa i planinari disciplinovani kao i do sada, brzo će doći vrijeme kada ćemo opet osjetiti draž crnogorskih planina.

U Crnoj Gori planinarstvo je popularna sportska i rekreativna disciplina. Koliko je planinarstvo, važno za one koji se tim sportom bave?

Ljudi sa ovih prostora vole prirodu. Od malih nogu „postaju planinari“ i obilaze planiske visove i pašnjake. Planinari su u odnosu na druge ljude zdraviji, lakše savladavaju svakodnevne stresne situacije, manje su skloni gojenju i žive duže. Boravak u prirodi na svježem vazduhu i bavljenje planinarenjem smanjuje rizik od kardiovaskularnih bolesti, bolesti metabolizma, podstiče san i povoljno utiče na očuvanje funkcije lokomotornog sistema uz pridržavanje propisanih mjeru kretanja u planini. Ta znanja se stiču na predavanjima o planinarenju i životu u prirodi, iz stručne literature i od istaknutih i za to licenciranih planinarskih vodiča. Osim toga, planinari su u prirodnoj sredini zaštićeni od gradske vreve i buke, a prirodni kolorit boja, naročito zelena boja, pravi je odmor za oči.

Planinarstvo, čuli smo, značajno utiče na dobro zdravlje ljudi. Kako da u Crnoj Gori iz ugla vaše struke napravimo veći iskorak u tom pravcu?

Smatram da je planinarstvo ozbiljna sportska disciplina. Samim tim zahtijeva i ozbiljnu organizaciju i uređenu infrastrukturu. Nikako ne treba izgubiti izvida da je u centru pažnje planinar i njegovo zdravlje. U budućem periodu treba razmotriti otvaranje specijalizovanih ambulanti na prostoru Crne Gore. Unjima bi sportsko medicinske preglede

obavljali specijalisti sportske medicine i ljekari koji bi se dodatno edukovali za tu oblast. Mislim da u Crnoj Gori imamo kapaciteta za takav iskorak. Lično sam se založila da se u skorije vrijeme realizuje jedan takav program na sjeveru, u Kolašinu, gdje bi se pokrenula specijalizovana ambulanta za visinske pripreme planinara. Raduje me saznanje da je Vlada Crne Gore donijela Odluku o osnivanju Zavoda za sportsku medicinu. Sve ovo dokazaće da se u Crnoj Gori, ozbiljno misli na prevenciju, očuvanje i unaprijeđenje zdravlja sportista.

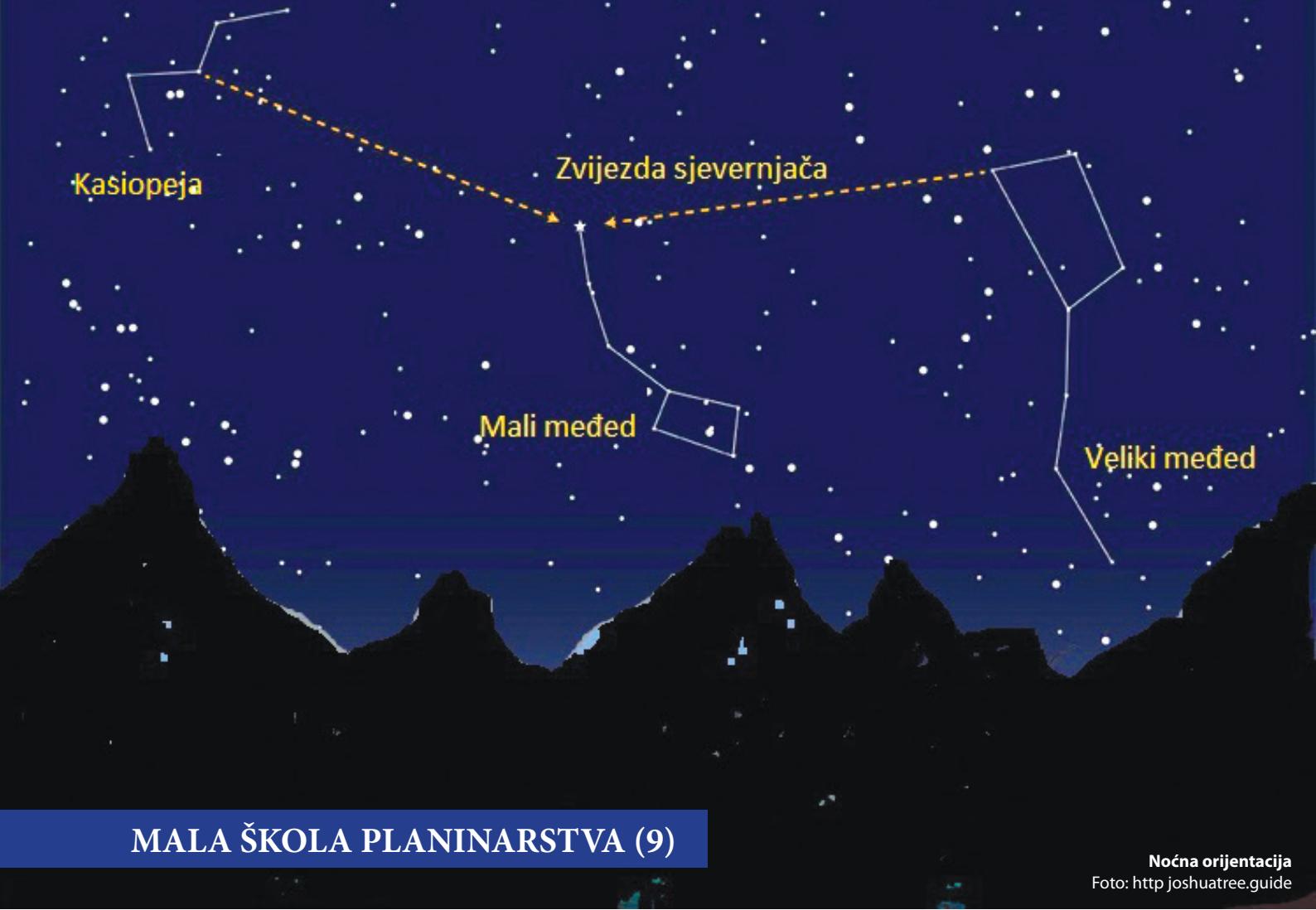
Planinarstvo, naročito disciplina visokogorstvo spada i u sportove koji nose određeni rizik. U kom pravcu taj sport, kada je riječ o bezbjednosti treba dalje razvijati?

Velika pažnja mora da se posveti psihofizičkim sposobnostima planinara. Samo fizički spremam, psihički jak, i hrabar planinar može da se odvaži da krene u osvajanje evropskih i svjetskih visina. Ako su planinari zdravi, u dobroj fizičkoj kondiciji i usredsređeni na ostvarenje zacrtanog cilja sigurno je da će i pitanje bezbjednosti na planini biti u fokusu pažnje. Svakako da se svaki član ekspedicije mora snabdijeti odgovarajućom opremom, koja i nije tako jeftina. Ipak, najvažnije je da planinar mora da bude odgovoran prema sebi i drugima.

Da uvijek poštujte pravila ponašanja u planini koja su utvrđena. Jedino tako se može uživati u ovom sportu, bezbjedno osvojiti destinacija i vratiti se u bazu i kući.

Šta biste u narednom periodu savjetovali planinarama, ljubiteljima prirode i zdravog načina života?

Prije svega poruka planinarama je da u vremenu korone sačuvaju zdravlje kako bi, kada se stvore uslovi nastavili sa postizanjem dobrih rezultata. Takođe, kao ljubitelji zdrave životne sredine i ekološki poslenici moraju uvijek da ukazuju javnosti na neophodnost očuvanja prirode za buduće generacije. Neophodno je da skreću pažnju na devastaciju prirode, recimo, nekontrolisanu eksploraciju šuma. Jednostavno, mora se djelovati na podizanje ekološke svijesti čitavog društva. Ne zaboravimo da je Crna Gora ekološka država i da se moramo potruditi da takva i ostane. Bogatstvo i potencijali naših planina daju nam za pravo da očekujemo bolju valorizaciju u budućem periodu. Planinari su uvijek bili odgovorni prema prirodi a takvo je i aktuelno rukovodstvo PSCG. Zajedničkim radom i odgovornim odnosom prema naslijedenim prirodnim resursima sačuvaćemo „divlju ljepotu“ i naš kutak na planeti Zemlji.

MALA ŠKOLA PLANINARSTVA (9)

Noćna orijentacija
Foto: <http://joshuatree.guide>

Orijentacija u planini

Piše: Prof. dr Dragan Bulatović

Kretanje po prostranim planinskim terenima, naročito za vrijeme nepovoljnih vremenskih prilika (kiša, magla, mrak i sl.), iziskuje osnovna znanja iz orijentacije. Planinari koji ne poznaju orijentaciju veoma lako zalutaju i izgube se. Međutim, izgubiti se mogu i iskustni planinari, no to nije strašno ukoliko znaju da se orijentišu. Najvažnija stvar u takvim situacijama je sačuvati prisebnost, jer ukoliko zavlada panika veoma se lako prave greške. U slučaju gubljenja najprije se trebamo popeti na neko uzvišenje, osmotriti okolinu i pokušati otkriti gdje se ustvari nalazimo u odnosu na željeni pravac kretanja. Zatim treba da odredimo neki orijentir (brdo, stijena, drvo, kuća i sl.) i da se krećemo što više pravolinijski prema njemu. Održavanjem pravca kretanja sigurno ćemo (prije ili kasnije) negdje izaći. Osnovno je pravilo da je i loše odabran pravac bolji nego nikakav. Kad odredimo pra-

vac kretanja u njegovom praćenju mogu nam pomoći čak i oblaci. Naime, smjer njihovog kretanja nekad se ne mijenja i po nekoliko sati, pa se možemo pomoći njih orijentisati.

Određivanje strana svijeta

Uopšteno posmatrano orijentisati se znači odrediti strane svijeta tj. osnovni pravac sjever-jug. Kada znamo taj pravac lako ćemo odrediti istok i zapad, kao i pomoćne strane svijeta. Do skoro je kompas predstavljao najbolju spravu za orijentaciju, međutim pojava GPS uređaja, njihova široka upotreba i jednostavno korišćenje značajno olakšavaju orijentaciju. Osim GPS uređaja i kompasa, postoji još nekoliko tradicionalnih, manje ili više pouzdanih, načina za određivanje strana svijeta. Tokom vedrih dana i noći strane svijeta možemo odrediti pomoću sunca, sunca i sata, sunca, sata i sjenke, zvijezde sjevernjače i mjeseca.

Orijentacija pomoću GPS-a – GPS je ustvari skraćenica za Globalni pozicioni sistem (ENG-Global Positioning System). U pitanju je sistem za pozicioniranje pomoću satelita. Sastoji se iz tri segmenta, od kojih je primarni vasionski koji čine 24 satelita. GPS sateliti pokrivaju cijelu zemljinu kuglu. Mjerenjem dužina do satelita, moguće je odrediti položaj bilo koje tačke na zemlji sa tačnošću od nekoliko desetina metara do čak nekoliko milimetara. Preostali segmenti su kontrolni, koji upravlja i prati kretanje satelita i na kraju korisnički. Ovaj sistem je razvijen u Americi najprije u vojne svrhe, da bi zatim bio odobren i za civilnu upotrebu. Danas je toliko rasprostranjen da se može koristiti i u mobilnim telefonima. Svakim danom GPS prijemnici su sve manji i tačniji. Njihova primjena je gotovo neograničena. Koriste se u vozilima kao sistemi za navigaciju, zatim brodovima i avionima. Takođe, koriste se za mjerjenja u ge-

Busola i karta

odeziji, ruderstvu, geologiji, građevini i drugim strukama. Planinari koriste GPS uređaje za pouzdanu i brzu orijentaciju i navigaciju na terenu. Ovi uređaji se odlikuju malom veličinom i težinom. Jedan takav uređaj prikazan je na slici 1. Veliki LCD ekran pruža ugodnost pri pregledu mape i laku navigaciju. I pored zaista impresivnih performansi ovi uređaji nekad mogu davati i nepouzdane podatke, naročito na vrlo eksponiranim terenima, gustim šumama i kanjonima.

Zato je potrebna stručnost u rukovanju i oprez od strane korisnika, naročito onih sa manjim planinarskim iskustvom.

Orijentacija pomoću kompasa (busole) – Pouzdan način za određivanje strana svijeta, bez obzira na vremenske uslove je pomoću kompasa (busole). Kompas je sprava sa magnetnom iglom koja uvijek pokazuje pravac sjever-jug. Danas postoje različiti modeli kompasa, zavisno od njihove namjene i svi su jednostavnii za upotrebu.

Određivanje strana svijeta pomoću kompasa vrši se na taj način što kompas najprije dovedemo u osnovni položaj (na zareznici se postavi nula) a zatim se sa kompasom okrećemo dok se sjeverni dio magnetne igle ne poklopi sa trouglom koji označava sjever, zatim podižemo busolu u visini očiju i u produžetku nišanske linije pronađemo neki objekat na zemlji koji nam je ujedno i orijentir za pravac sjevera.

Orijentacija pomoću karte – Karta predstavlja umanjenu sliku zemljine površine grafički prikazanu. Postoje, u zavisnosti od namjene, različite vrste karata. Karte koje se koriste u planinarskoj orijentaciji nazivaju se topografske. Na ovim kartama su tačno i do detalja obilježeni svi prirodni oblici i objekti na terenu. Zbog toga je topografska karta najpouzdanije pomoćno sredstvo za kretanje po nepoznatom terenu. Koriste se karte različitog razmjera. Razmjer nam pokazuje koliko je puta neka dužina na karti kraća od stvarne dužine u

prirodi. Npr. 1:50 000, ovdje prvi broj pokazuje dužinu na karti, a drugi broj dužinu u prirodi. To znači da 1 cm na karti predstavlja 500 m u prirodi.

Za pravilno korišćenje karte potrebno je znati istu pravilno orijentisati, tj. postaviti je tako da njena sjeverna strana bude okrenuta prema geografskom sjeveru. Na taj se način postiže da se svi pravci sa stajne tačke u odnosu na okolne prirodne i vještačke objekte na zemljištu poklapaju sa odgovarajućim prvcima na karti. Karta se može orijentisati na više različitih načina:

- uskladišnjanjem linija na karti sa linijama na zemljištu,
- uskladišnjanjem pravca objekata na karti sa pravcem objekata na zemljištu i
- pomoću kompasa.

Orijentacija pomoću sunca i sata – na sjevernoj hemisferi sunce se ujutru u šest sati nalazi na istoku, u 12 sati na jugu, u veče oko 18 sati na zapadu. Za svaki sat vremena sunce pređe 15 stepeni, pa prema tome u 9 sati je na jugoistoku, a u 15 na jugozapadu.

Sat položimo na dlan ruke, držimo ga vodoravno i okrećemo tako da malu kazaljku upravimo prema suncu. Lakše ćemo okretati sat ako posmatramo sunce na staklu sata, a okrećemo sve dok se pravac sunca ne poklopi sa malom kazaljkicom. Zatim prepolovimo ugao između male kazaljke i broja 12 na satu i dobićemo pravac - jug. U istom smje-

GPS uređaj

ru odaberemo pogodan orijentir prema kome ćemo se kretati. Sjever je u produžetku zamišljenog pravca koji spaja sat i izabrani orijentir prema jugu. Ako ostanemo okrenuti prema jugu, desno nam je zapad, a lijevo - istok.

Ako nemamo mehanički sat pri ruci, strane svijeta možemo odrediti pomoću štapa i sunca (kao na slici). Umetnemo štap u zemlju tako da baca bistru sjenku, što je štap duži metoda je preciznija. Označimo prvu oznaku na zemlji na kojoj se završava sjenka štapa. Nakon otprilike 20 minuta, sjenka će se pomjeriti za određenu udaljenost, ovo će biti mjesto za drugu oznaku. Ove dvije oznake povežemo pravom linijom, i to će predstavljati pravac istok-zapad. Neophodno je stajati tako da prva oznaka bude s lijeve strane, a druga s desne. Tako smo okrenuti tačno prema sjeveru, istok će nam biti s desne, a zapad sa lijeve strane. Na južnoj hemisferi je obrnuto.

Orijentacija noću

Noću je znatno teža orijentacija nego danju, međutim nije nemoguća. Za vrijeme vedrih noći orijentaciju nam omogućavaju zvijezda sjevernjača i mjesec. Prilikom orijentacije, pomoću sjevernjače potrebno je razlikovati sazvježđa Velikog i Malog međeda. Zvijezda sjevernjača se nalazi na kraju rude Malog međeda (Mala kola) i najsjanija je u cijelom sazvježđu. Ova zvijezda nam tačno određuje pravac sjevera.

Još neki načini za orijentaciju

Za vrijeme oblačnih i maglovitih noći i dana moramo se orijentisati po nekim manje pouzdanim znacima, kao što su: mahovina na stablu, raspored godova na panju i sl., ili prema pojedinim objektima, kao što su crkve, džamije, grobovi i sl.

Mahovina obično raste na drveću i stijenama sa sjeverne strane. Međutim, ona ponekad pokriva i druge strane stabla

Orijentacija pomoću sunca i štapa

12.00 na istoku
18.00 na jugu
u ponoć na zapaduu

ponoć na jugu
06.00 na zapadu
18.00 na istoku

06.00 na jugu

12.00 na zapadu
u ponoć na istoku

zavisno od vjetra i vlažnosti. Raspored godova na panju je gušći na sjevernoj a rijedi na južnoj strani.

Svakako, kao pouzdan orijentir mogu poslužiti crkve, džamije i grobovi. Kod pravoslavnih crkava oltar je sa istočne, a ulaz sa zapadne strane. Kod katoličkih crkava je obrnuto. Kod hrišćanskih grobova, glava je okrenuta prema zapadu, a noge prema istoku. Kod džamija se minaret nalazi na jugu, a ulaz na sjevernoj strani. Kod muslimanskih grobova, glava je okrenuta prema jugu, a noge prema sjeveru.

Iz knjige Milana Radovića "Nebeske note" - (2011) IIC Narodna misao - Podgorica

BIJELA PLANINA (Mon Blan 4810 m/nm)

Na putu ka najvišim svjetskim planinskim vrhovima, najviši vrh Alpa je nezaobilazna stаница за sve planinare. Alpi su najviši planinski masiv u Evropi koji se proteže od Slovenije i Austrije na istoku, kroz Italiju, Lihtenštajn i Njemačku, do Francuske na zapadu. Planinski masiv sa preko 80 vrhova viših od 4000 metara, odavno je meta planinara, alpinista, ljubitelja ekstremnih aktivnosti svih boja. Po ovoj planini je nazvan najteži i najekstremniji vid planinarenja, alpinizam. Takođe, po Alpima je nazvan i jedan od načina uspona na planinske vrhove, tzv. alpski stil. Najviši vrh, Mon Blan, (Bijela planina) visok 4810 m/nm, nalazi se na francusko-italijanskoj granici. Prvi put je osvojen 8. avgusta 1786. godine a to su izveli Jacques Balmat i Michel Paccard. Crnogorski planinari iz nekoliko klubova su izvršili uspon na ovaj vrh.

Zima 2005. jedna je od najtežih i najsnjegovitijih u posljednjih desetak godina. Baš kao poručena za ono što je trebalo četvorici zaljubljenika u planine i visine, koji su odlučili da pomjere granice svojih visina i rezultate crnogorskog planinarstva. Dragan Bulatović, Bojan Bošković, Vanja Pejović i ja (Dragan Radović) krećemo u temeljne pripreme za uspon na Mon Blan, izazov koji će nam dati odgovor na dilemu da li su naše želje realne. Zimu provodimo u crnogorskim planinama, skoro svaki vikend je značio i novi zimski uspon. U januaru, po nevjeroatno velikom snijegu i teškim uslovima penjemo se na Kučki kom i Bablji Zub, neke od najtežih vrhova u Crnoj Gori. Slijede Durmitor, Prokletije... Svemu tome prethodi nabavka opreme, prikupljanje informacija. U Podgorici nije bilo nikog ko se bavi planinarenjem u zimskim uslovima, nemamo od koga učiti tehnike, pravila zimskog planinarenja i korišćenja opreme. U Crnoj Gori sve funkcioniše na principima monopola. Tako i planinarska priča. Ali, kao i u svemu drugom, neko mora biti prvi, probiti led. U našem slučaju i bukvalno. Kako to obično biva u našim uslovima, administrativne zavrzelame teže je prevazići nego sprovesti kvalitetne pripreme za jedan ovakav uspon. Pošto je otpala mogućnost da na Alpe krenemo u organizaciji jednog planinarskog društva iz Beograda, prelazimo na rezervnu varijanatu, samostalnu organizaciju ekspedicije. Dragan Bulatović poteže veze u Ministarstvu inostranih poslova, oni pišu zamolnicu da nam konzulat Italije izda vize po skraćenoj proceduri...

Dvadeset sedmog jula, u 20:30 prilično umorni od trke i nervoze krećemo na put. Cilj je francuski zimski centar Šamoni. Idemo preko Trebinja, Stoca, Metkovića, Splita, pa autoputem za Sloveniju. U Ljubljani stižemo oko 9 časova, i odlazimo u BTC centar da potražimo opremu koja okruženaa brdima i četinarskom šumom, izgleda božanstveno isto onako kako je pamtim iz vojničkih dana. Ulaskom u Italiju započinjemo drugu noć bez adekvatnog odmora. Iz Aoste ulazimo u četr-

naest kilometara dugi tunel kroz Alpe ispod Mon Blana, koji spaja Italiju i Francusku. U jedan sat poslije ponoći ulazimo u Šamoni. Premoreni odlučujemo da ostatak noći provedemo na parkingu auto kampa na ulazu u grad, a da ujutro tražimo kamp za smještaj.

Nakon buđenja doručkujemo i krećemo u centar grada. Pronalazimo planinarsku kuću, mjesto gdje dobijete sve informacije vezane za uspon, vremensku prognozu, kampove i drugo. Odlučujemo se za kamp koji je blizu centra, ne mnogo skup, a ima sve potrebne sadržaje za nekoga ko želi provesti samo noć, dvije u njemu. Dnevni boravak košta 4,50 eura po osobi, isto toliko mjesto za šator. Plaća se i parking za automobil. Sve je organizованo i besprekorno čisto. Na svakom korku vidi se posvećenost planinarstvu i zimskim sportovima. Šamoni je, zaista mondenski zimski centar. Nalazi se na nadmorskoj visini od 1100 metara. Kroz centar protiče hladna planinska rijeka Larve. U samom centru bronzani spomenik posvećen prvim osvajačima Mon Blana koji prstom pokazuje na ovaj vrh koji dominira planinskim vijencem sa lijeve strane doline. S obje strane doline pružaju se imponentni alpsi vrhovi. Posebno se ističu zašiljeni vrhovi du Midi-a i drugih vrhova na oko 3500 m/nm, do kojih iz centra vodi žičara. Nedaleko od žičare i ovih vrhova prostire se ogromna uvala glečer Des Bossons koji se spušta sa vrha Mon Blana gotovo do samog grada. U njegovom završetku, neposredno iznad doline zastrašujuće djeluju ogromne naslage led i snijega koje se ovom karlicom spuštaju u promjeru prema dolini Šamonia. Na drugoj, desnoj strani doline, nalazi se masiv Des Aiguilles Rouges, nadmorske visine od 2300 do 3000 metara. Do ovih vrhova vodi nekoliko žičara, a na samim vrhovima nalaze se platforme sa kojih skaču paraglajderi. Šamoni je prepun pro-»

davnica i radnji planinarske i alpinističke opreme. Radnje su savršeno opremljene. U njima ćete naići na sve što vam treba. Cijene su za naše prilike prilično visoke, ali je kvalitet zagarrantovan.

U prodavnicama kupujemo nedostajuću opremu. Čeona lampa, pojas, karabineri, prusici, naočare, posuđe... Odlazimo da se raspitamo za vremensku prognozu. Kažu, u večernjim časovima i sjutra kiša. Nakon toga dva dana lijepog vremena.

Kiša počinje da pada, baš kako je i prognozirano, u večernjim satima. Pada cijelu noć. Ujutru ne možemo nosa promoliti iz šatora. Nastavljamo sa odmorom gubeći nadu da ćemo krenuti toga dana na uspon. Još jedan dan duže, novi troškovi, neizvjesnost, sve to izaziva dodatnu nervozu. Predlažem da, uprkos kiši, krenemo pa šta bude. Najveći je problem spakovati mokar šator. Ne znamo ima li slobodnih mjesta u domu, tako da moramo nositi šatore. Dok se premišljamo, kiša staje a iz oblaka stidljivo proviruje sunce. Pakujemo se na brzinu. Već je deset časova. Krećemo prema izlasku iz grada do žičare Les Houches. Spremamo rance teške preko 20 kg, ostavljamo auto na parkingu žičare, kupujemo kartu za žičaru i krećemo u planinu. Tačno je 11,30 časova, dosta kasno za uspon koji smo planirali, ali nemamo više vremena za odlaganje i promjenu plana. Žičara nas izbacuje na skoro 2000 m/nm, a zatim planinskim tramvajem idemo do omiljenog izletišta mnogih trekera i bajkera Le Nid d Aigle na 2364 m/nm.

Kreće uspon na Mon Blan najviši vrh Zapadne Evrope. U školi smo učili da je on najviši evropski vrh, ali rušenjem gvozdene zavjese u Rusiji primat je preuzeo Elbrus, 5642 m/nm. Naš današnji cilj je di Gouter. Kiša je odavno stala, ali je prohладno. Iz doline vjetar po planini razvlači pramenove magle. Na stazi je mnogo planinara. Većina silazi, manje ih se penje, valjda zbog jutrošnje kiše. Odmah primjećujem da na sebi imamo mnogo više tereta od ostalih penjača. Neiskustvo, ili šta već, tek ljudi na stazi nas gledaju sa čuđenjem. Kamena staza lagano se penje prema prvom planinarskom domu na usponu do vrha, Tete Rousse na 3167 m/nm. Odmah pored staze, između sivih i crvenih stijena, mirno stoji krdo divokozu i posmatra penjače. Pitam se čime se hrane u ovom kamenu? Vjerovatno se spuštaju niže prema ogromnim zelenim dolinama koje izgledaju kao na reklamama za čokoladu. Prolazimo pored doma i nakon još pola sata hoda pristižemo do ispod jedne stijene visoke 600 metara, na čijem vrhu se nalazi odredište našeg današnjeg uspona. U podnožju stene nailazimo na jedan od najtežih detalja cijelokupnog uspona na Mon Blan, čuveni „Kuloar smrti“. To je kuloar koji vodi od vrha stijene, širine oko 70 metara, kroz koji se konstantno osipa kamenje, ponekad pada tolika količina i takvom brzinom da ga je nemoguće izbjечti. Ovdje se desilo mnogo nesreća i zato ga planinari uglavnom prelaze u jutarnjim časovima kada je stijena zaledena. Kuloar se prelazi pretrčavanjem, jedan po jedan pa je sa obje strane stalna gužva i čekanje na red. Prvi je pretrčao Bojan, mi smo gledali prema gore da bi ga upozorili ako vidimo obrušavanje kamenja. Onda ja, čini mi se da nikada nisam bio brži iako mi je na leđima bilo preko 20 kg tereta. Uspješno su prošli i Vanja i Dragan. Slijedilo je mukotrpno penjanje stazom u stijeni. Na najkritičnijim mjestima obezbijedena je sajlama i klinovima. Najveći problem su planinari koji penju iznad vas, jednostavno ne paze i obrušavaju i sitno i krupno kamenje. Kaciga se ne smije skinuti ni na tren. Vjetar je na pojedinim djelovima izuzetno jak, u intervalima pada i zvonasti snijeg. Sa visinom postaje sve hladnije.

Na vrh stijene, u planinarski dom Aig. di Gouter, na 3817 m/nm, stižemo, nakon dosta napora i iscrpljeni u 19 i 20 časova. U domu nema velike gužve te nalazimo dovoljno mjesta za spaavanje. Sad tek vidimo da smo nepotrebno nosili vreće,

štore, podmetače... Saznajemo da su oni koji su juče krenuli prema vrhu odustali zbog jake mećave i hladnoće. Šta li čeka nas, pitanje je, mada su prognoze povoljne za naredna dva dana. Nama je potreban jedan, i to sjutrašnji. Iako je još bio dan kad smo stigli, zbog hladnoće i vjetra nismo mogli uživati u fascinantnom pogledu sa balkona doma na alpske vrhove i doline. Uzimam nešto da večeram, ali hrana mi nema nikakav ukus, a i glava me je počela poprilično boljeti. Visina, očigledno, utiče. Prvi put smo na ovoj visini, a i stigli smo bez aklimatizacije i nakon vožnje od 1500 kilometara bez odmora. Uzimamo neke ljekove i odlazimo u krevet na prenoćište koje košta 25 evra po planinaru. Prethodno se dogovaramo da ustanemo u 5 časova. Obično se na završni uspon kreće u 2-3 sata, ali mi se, zbog umora odlučujemo za duže spavanje. Već oko 2 ujutru i kasnije, počeli su ustajati planinari i spremati se za završni uspon. Zvečale su dereze, cepini, karabineri i ostala oprema, bez obzira što su nastojali da se što tiše spreme. Napolju su se čuli oni koji su tokom noći krenuli iz prvog doma. Koliko je tek bio težak njihov uspon.

Ustajemo u 5 sati. Osjećam se mnogo bolje, iako sam loše spavao. Oblačenje, obuvanje, stavljanje pojaseva, dereza i navezivanje, kompletna priprema je potrajala sat vremena. Iz doma izlazimo tačno u šest sati kao poslednja naveza koja je toga jutra krenula na uspon. Navez u vodi Dragan, pa Vanja, ja i Bojan na začelju. Neki su krenuli kasnije, ali oni su se aklimatizovali do određene visine. Jutro je izuzetno hladno. Jak vjetar nosi suvi snijeg i pravi mećavu. Inače, od ovog doma počinje zona vječitog snijega i leda. Kako više odmičemo počinje da svije, vjetar slab i sve je prijatnije za uspon. Obzirom na humor od prethodnog dana i činjenicu da smo se odlučili za uspon bez aklimatizacije, napredujemo laganim tempom. Osjećamo slabiju koncentraciju kiseonika u vazduhu jer se brže zamaramo. Staza je dobro utabana i tvrda. Mimoilazimo se sa onima koji se vraćaju iz različitih razloga.

Nevjerovatna je slika izranjanja sunca na istoku iza oblaka koji su pod nama. Čudan osjećaj gotovo fizičkog doživljavanja ljepote, koju spoznajemo čulima. Prvi put smo na ovoj visini, u ovim uslovima, svaki novi korak je novi izazov. Bezbroj vrhova koji probijaju oblake čine nestvarnu sliku ostvarujući nove, do tada nama nepoznate, dimenzije planinarenja. Kao da gazimo po oblacima, tijelo treperi čudnim vibracijama. Prepoznajem ovu sliku, video sam je u svojim dječačkim maštanjima, dok sam iz kreveta posmatrao buđenje jutra na vrhovima Bioča i Maglića. Ta slika, sa kojom sam se budio zauvijek me je vezala za planine. Ovakva slika i ovaj osjećaj će kasnije uticati da osvajam nove visine, pomjeram granice svojih mogućnosti i time pokušam odgovoriti na dileme koje su me mučile kao sina planine.

Sa novom visinom i jačim suncem sve je toplijе, ali glava me počinje ponovo boljeti, javlja se prva mučnina. I ostali imaju problem sa glavoboljom, mada nije ništa zabrinjavajuće. Pravimo sve češće pauze da bi pili vode, uzeli čokoladice i predahnuli pred nastavak uspona. Osjećam da imam dovoljno snage za uspon, ali me simptomi visinske bolesti zabrinjavaju. Niko, međutim, ne pomišљa da odustane. Mon Blan je veliki izazov, velika prilika da potvrdimo ono što smo očekivali i željeli: sposobnost za ozbiljno bavljenje visokogorstvom i alpinizmom.

Kod alpinističkog bivaka Refuge Vallot na 4162 m/nm pravimo dužu pauzu pred završni juriš od 600 metara visinskih. Slijedi nam i tehnički najzahtjevniji dio uspona, jer prethodno pređena staza osim fizičkog napora nije nosila naročite opasnosti. Eksponiranost je sve veća. Mnogo je penjača na stazi ispod i iznad nas, mnogi se vraćaju pošto su već bili na vrhu. Mali helikopter, koji konstantno nadlijeće stazu, svjedoči da se ovdje ništa ne prepusta slučaju i da je sve dobro organizovano. Izlazimo na vršni greben Ženevski nož, uski dugački greben. Sa čije se obje strane strmoglavo spuštaju padine Mon Blana. Preko njega stalno duva jak vjetar. Udari su ponekad toliko jaki da ukoliko niste u navezi, može vas oduvati na drugu stranu u provaliju. Dosta je uzak i posebno nezgodan prilikom mimoilaženja naveza. Jak vjetar skida Vanji kapu FK „Budućnosti“ sa glave i odnosi je u provaliju na drugoj strani „Crvena zvezda“ na Bojanu se dobro drži. Na sredini noža srijećemo navezu planinara iz Republike Srpske. Razmjenjujemo nekoliko rečenica, hrabre nas, kažu da smo blizu.

Iscrpjeni, sa opalom koncentracijom i simptomima visinske bolesti na vrh Mon Blana izlazimo u 12 i 20 sati. Umor ne dozvoljava preterano radovanje uspjehu a i vrh je osvojen kad se spustis u podnožje, kaže stara planinarska teorija. Mučnina koja me je pratila skoro tri posljedna sata sada kulminira. Povraćam ono malo tečnosti i čokoladica što mi se zateklo u želucu. Nekako mi istovremeno biva lakše, kao da sam izbacio neku muku koja me stezala tokom ovog završnog uspona. Pogled sa vrha je fascinant, očaravajući, gotovo da se ne može riječima opisati. Sjedimo na 4810 m/nm i čutimo jer bi riječi pokvarile ljepotu koju ćemo zauvijek ponijeti i dodavati joj nove slike drugih vrhova i planina, gradeći kuću od snova u kojoj se najljepše osjećamo. Kuću, čiji je krov nebo, čiji su zidovi litice i glečeri...

Nakon polusatnog boravku na vrhu, krećemo nazad. Kako to obično biva, silazak nam pada znatno teže. Nema više onog motiva, onog magneta koji se zove vrh, koncentracija slabí, umor sustiže. Teturamo se niz padinu, stalno neko iz ekipe uzvikne: „Stani!“ Pravimo kratke pauze u hodu, pa nastavljamo. Osjećao sam strahovitu pospanost, gotovo da nije bilo koordinacije mozga i pokreta. Bojan je u jednom trenutku legao na snijeg što sam ovjekovečio fotoaparatom i ta slika najbolje svjedoči o iscrpljenosti i stanju u kojem smo se nalažili. Gotovo je buncao da se više neće penjati na vrhove, „nije to za mene, nikakva baba mi nije ravna“-sebe je prekorjevao. Šalimo se na njegov račun, tražeći da se izjasni kome ostavlja novu jaknu, a kome ostalu opremu. Znamo da je to od iscrpljenosti, i da će već sjutra biti drugačije. Prirodno je da smo u takvom stanju. Zbog svih peripetija koje smo imali tokom pripreme za ovaj uspon, na kraju je ispalo da se iz auta poslije napornog puta do Šamonija, odmah penjemo na Mon Blan, iz dva cuga, bez aklimatizacije, na brzu ruku. Sve je to moralo da ostavi posljedice. Ipak uspjeli smo, sva četvorica smo bili na vrhu i to je ono što se pamti. Sve greške koje smo napravili biće nam dobra škola za buduće velike ekspedicije. U dom stižemo u 17,30 časova nakon gotovo dvanaest časovne borbe sa izazovima planine. Jedva da smo nešto pojeli i odmah se

dokopavamo kreveta na sprat koje smo koristili i prošle noći. U dom je stigla nova velika grupa planinara. Na krevetu pored Vanje ležala je zgodna mlada Italijanka. U jednom trenutku u gaćicama je ustala da zatvori vrata, ljuteći se zbog toga što je neki neodgovorni planinar izašao, a nije ih zatvorio. Imala je božanstveno tijelo, i pogled na mladu i nagu Italijanku, nakon surove planine bio je neočekivana idila za oči i dušu. Nagovarali smo Vanju da ustane i još jednom otvori vrata...

Ujutro, prvog avgusta ustajemo nešto docnije, doručujemo, polako se pakujemo, krećemo nazad prema domu koji smo iz milošte nazvali Teta Rosa. Na tramvaj stižemo u 14,35 časova. Bojan utvrđuje da je zaboravio mobilni telefon u domu. Žičarom se spuštamo u dolinu. Tuširamo se u kupatilima koja su na raspolaganju planinarima, oblačimo novu garderobu, pakujemo se i u 19,30 krećemo iz Šamonija. Mon Blan visok i dostojanstven, bjelom sniježnih prostranstava stapao se sa oblacima koji su, kao kakvim poklopcem, zatvarali veličanstvenu alpsku dolinu. Odmah po polasku počinje kiša koja nas prati cijelu noć kroz Italiju.

Kući stižemo sjutradan, nešto prije ponoći. Umorni, ali zadovoljni učinjenim i viđenim. Pokazali smo potencijal koji će narednih godina donijeti neke od najboljih rezultata u istoriji crnogorskog planinarenja, visokogorstva i alpinizma. Alpi su ostavili snažan utisak na nas tako da ćemo im se sigurno vratiti. Vrhovi u Italiji, Francuskoj i Švajcarskoj čekaju. Svakako najveći izazov među njima Materhorn, koji se smiješi sa raznih prospekata, knjiga, proizvoda. Za svakog planinara sladak koliko i toblerone, napravljene po njegovom obližju.

Tekst i fotografije:
mr Vlado Vujišić

Prutaš - gospodar južnog Durmitora

Ujužnom delu Durmitora, iznad doline Todorov Do uzdiže se vrh jedinstvene lepote i impresivnosti. To je Prutaš (2393 m), gospodar južnog Durmitora. Gledano po površini i zapremini koju zauzima, ovaj vrh predstavlja najveći i najprostraniji vrh Durmitora. Ujedno, Prutaš je i najviši vrh južnog Durmitora. Ovaj vrh teritorijalno pripada opštini Plužine. Ono što ga čini jedinstvenim su impresivni stenoviti sedimentni prutovi koji se vertikalno zasećeni u masiv ove planine spuštaju sa njegovog vrha. Upravo zbog tih prutova, Durmitorci su ovaj vrh nazvali „Prutaš“. Prutaš predstavlja veliku planinu koja se izdiže severno iznad doline Todorov Do. Južnu stranu ovog vrha sačinjavaju vertikalni stenoviti prutovi koji se spuštaju sve do podnožja vrha u Todorovom Dolu. Istočna strana je najimpresivnija jer je vertikalno odsećena i sazdana od oštreljih stenovih sedimentnih slojeva koji se vertikalno pod uglom od devedeset stepeni spuštaju do sipara u podnožju vrha. Najzad, severna okomita stena Prutaša pada u dolinu Škrčkih jezera. Istočne i severoistočne padine Prutaša čine bespregledne široke livade koje se spuštaju do prevoja Škrčko Ždrijelo (2114 m) i najlepšeg kutka Durmitora – Škrke, doline Škrčkih jezera. Gledano iz Todorovog Dola, ispod leve, zapadne strane vrha, nalazi se prevoj Ilin Do (2230 m) koji masiv Prutaša razdvaja od obližnjeg vrha Grude (2302 m).

Nijedan drugi vrh na Durmitoru ne pruža mogućnost upoznavanja najveličanstvenijeg kadera na Durmitoru - najviših vrhova Durmitora (Soe Nebeske) koji se svojim okomitim stenama i velikim siparima dramatično obrušavaju u durmitorski Raj – Škrku, dolinu Škrčkih jezera, kao što su to Prutaš i Planinica. Mnogi ga zbog toga i zovu „Kralj durmitorskih panorama“ i „Gospodar durmitorskih vidikovaca“. Ni sa jednog drugog vrha Durmitor ne izgleda tako moćno, impresivno i visoko, kao što je to sa Prutaša i Planinice. Međutim, treba istaći da se sa najviše tačke vrha Prutaša ne vide Škrčka jezera. Da bi ih ugledali potrebno je spustiti se sa vrha Prutaša travnatim padinama do izbočene travnate terase, nadvijene iznad doline Škrke. Odavde nam se otvara fascinantan pogled na dva smaragdna dragulja Durmitora, Veliko Škrčko jezero (1686 m) i Malo Škrčko jezero (1711 m), kao i planinarski dom Škrka između njih. Preko puta Prutaša, na njegovoj severnoj strani nalazi se vertikalni stenoviti zid vrha Planinica (2320 m), koji se takođe spušta u dolinu Škrčkih jezera. Prutaš pruža i divan pogled ka istoku na susedne Šarene Pasove i Zupce, Bandijernu i Šljeme iza njih, ka zapadu na duboko usećene kanjone Sušice, na Pivsku planinu, Maglić, Bioč i Volujak, ka istoku i jugoistoku na masive Sinjaljevine, Moračkih Planina, Vojnika, Komova i Prokletija. Naravno, odličan pogled pruža

se na južnu i jugoistočnu stranu ka dolinama Dobri Do i Todorov Do i vrhu Sedlena Greda.

Većina posetioca Durmitora upoznaje njegov masiv uglavnom iz pravca Žabljača i Crnog Jezera, pristupom sa severne strane. Upoznavanje centralnog masiva Durmitora iz ovog pravca svakako je lep i impresivan doživljaj. Ipak, susret sa najvišim vrhovima Durmitora sa njihove južne i najimpresivnije strane, uz upoznavanje i doline Škrčkih jezera, svakako je prvakasan i nezaboravan doživljaj za svakog planinara, avanturistu i ljubitelja prirode. Južna strana Soe Nebeske i dolina Škrčkih jezera ispod nje predstavljaju primer snažne ledničke erozije koja se nekada desila na Durmitoru. Upravo zbog toga, Prutaš predstavlja vrh sa kojeg se upoznaje drugačije lice Durmitora, u odnosu na ono kakvo se sreće pristupom iz pravca Crnog Jezera. Šetnja padinama Prutaša, sa njegovog vrha prema prevoju Škrčko Ždrijelo, jedna je od najlepših, najživopisnijih i najimpresivnijih na Durmitoru.

Vrhu Prutaša može se pristupiti sa nekoliko strana. Najbrži, najdirektniji i ujedno najteži uspon na ovaj vrh vrši se iz njegovog podnožja, Todorovog Dola. Za razliku od ostalih uspona na Prutaš, ovaj uspon, iako najkraći, je strmiji, naporniji i eksponiraniji. Od Todorovog Dola do prevoja Ilin Do potrebno je preći deonice sa obur-

Pogled sa Prutaša na najviše vrhove
Durmitora nad Velikim Škrčkim jezerom

vanim krupnjijim kamenjem. Eksponiran detalj nalazi se na deonici od prevoja Ilin Do ka vrhu. Pored toga, uspon na Prutaš može se izvršiti i iz Dobrog Dola preko prevoja Škrčko Ždrijelo (2114 m), kao i iz doline Škrčkih jezera. Pristup Prutašu iz Dobrog dola sa Šarbana, znatno bezbedniji i lakši od strmijeg i eksponiranijeg uspona iz Todorovog dola, pogodan je i za planinare bez većeg iskustva u planinama višim od 2000 metara. Ovaj pristup karakteriše blaži nagib i lakše prohodan teren, i korišćenje ruku tokom uspona samo na par mesta.

PRUTAŠ IZ TODOROVOG DOLA

Todorov Do (1820 m) – Ilin Do (2230 m)
– Prutaš (2393 m)

ISHODIŠTE: Todorov Do (1820 m) kod orijentacione table za Prutaš, na oko 20 km asfaltnim putem od Žabljaka ka Trsi.

USPON: Krećemo iz Todorovog Dola od stuba sa orijentacionom tablom za Prutaš i od česme pored betonskih korita počinjemo da se uspinjemo u pravcu severoistoka prelazeći livadu i krečnjačku drobinu ka betonskoj kaptaži, od koje nastavljamo uspon terenom od travnatog busenja, manjih sipara i kamenitih ploča, a takođe i preko većeg kamenja. Uskoro uspon postaje strmiji. Ispred nas vidimo dve uvale u kojima su pretežno sipari, a ponegde ima i travnatih platoa. Ove dve uvale razdvaju-

jene su zelenim rтом, na kome ima i kamenih ploča. Jedna od uvala nalazi se ispod stene Grude, dok se druga prostire od stena Prutaša do prostora između Grude i Prutaša. Markacijom se krećemo ka drugoj uvali prolazeći pored mnoštva stena, a zatim strmijim usponom prelazimo travnato busenje i sipar, prolazeći uz stenovitu gredu sa naše desne strane, čime brzo napredujemo u visini. U gornjem smo delu uvale obrasлом rastinjem kleke, pored kojeg se uspinjemo livadom preko kamenih ploča nadomak prevoja Ilin Do (2230 m), koji razdvaja Prutaš od Grude. Izašavši na prevoj vidimo ispred nas u pravcu severa veliku vrtaču Ilin Do dubine tridesetak metara i širine oko 300 m. Iza nje vide se južne stene Soha i Planinice. Sa leve strane je vrh Gruda, do kojeg se izlazi obilaskom gustog rastinja kleka i usponom po njegovoj širokoj istočnoj stenovitoj strani. Nastavljamo uspon udesno ka Prutašu uskim stenovitim rtom, koji ubrzo postaje strm. Obilazimo ga sa leve strane prečivši nad ambisom jednu eksponiranu deonicu dužine 5-10 metara i nastavljamo uspinjući se preko kamenih stepenica i travnatih terasa sa istočne strane Ilin Dola. Došavši na gornji deo rta koristeći i hvatanje rukama za stene i busenje, uspon postaje lakši a teren sa manjim nagibom. Nastavljamo prelaženjem krupnjeg kamenja i sipara i stižemo na prelep pitomu travnatu udolinu, idealno mesto za predah pred finalnim izlazak na obližnji vrh. Sa ovog mesta

uživamo u južnim stenama najviših vrhova Durmitora – Soha, a zatim za dobrih pet minuta izlazimo na široko teme vrha Prutaša (2393 m). Od Todorovog Dola do vrha Prutaša trebalo nam je 1.30 h uz visinsku razliku od 573 m. Na vrhu Prutaša nas dočekuje neopisiva panorama najviših vrhova Durmitora i kanjon Sušice 1300 m ispod nas. Prema jugu ređaju se vrhovi Moračkih planina, Sinjajevine, Komova i Prokletija, a na zapadu Bioča, Maglića i Volujaka. Sa vrha se ne vide Škrčka jezera, pa silazimo stazom u pravcu severa i stene Soe Nebeske ispred nas na travnatu policu na 2300 m, sa koje ispod nas ugledamo oba Škrčka jezera i planinarski dom Škrka na livadi između njih, a nakon toga враćamo se do udoline ispod vrha, gde je markacija za povratak u Todorov Do.

SILAZAK: Silazak stazom uspona traje 1h.

DUŽINA TURE: Uspon: 1.30 h; Silazak: 1h; Ukupno: 2.30 h

VISINSKA RAZLIKA: 573 m

MARKACIJA: Markirana staza u celosti.

UPOZORENJA: Potrebna je pažnja pri prelasku kamenjara u podnožju Prutašu. Neophodan je oprez pri prelasku kratke neosigurane eksponirane staze na deonici Ilin Do-Prutaš.

KARTA: Durmitor, 1:25000, Autor: Branislav Cerović

Tekst i fotografije:
mr Vlado Vujišić

Planinica – biser Durmitora sa najlepšim pogledom

Planinica (2330 m) uz vrh Prutaš (2393 m) spada u one durmitorske vrhove sa kojih se pružaju najlepše visokogorske panorame i pogledi na najviše vrhove Durmitora, koji se uzdižu i preko 800 metara iznad duboke doline Škrke i dva prelepa Škrčka jezera. Planinica spada u durmitorske vrhove više od 2300 metara. Iako ne toliko poznata i popularna poput Bobotovog Kuka, Međeda i ostalih vrhova, Planinica svakako predstavlja jedan od najlepših vrhova Durmitora. Po onome što ovaj vrh može pružiti planinaru i ljubitelju prirode, slobodno se može reći da je Planinica najlepši vrh Durmitora. Kao i Prutaš, vrh Planinice odlikuje se travnatim temenom koji pruža najveći stepen uživanja u visokogorskem ambijentu najviših vrhova Durmitora, kao i prelepoj dolini Škrčkih jezera. Vrh Planinice krajnji je završetak travnate doline Ališnice koja se proteže između masiva Štuoca (2104 m) i Crvene grede (2175 m) na severu, grebena vrhova Glava (Žuta greda 2118 m, Glave 2187 m i 2321 m) i Rbatine (2401 m) na istoku i Bezimenog vrha (2487 m) i prevoja Velika struga (2274 m) na jugoistoku. Travnato teme Planinice dopire na istoku do masiva. Soha, preciznije do Bezimenog vrha, a na zapadu do Suvog kleka (2238 m). Stenovita i siparima prekrivena južna strana masiva Planinice strmo se obrušava u dolinu Škrčkih jezera. Planinica se nalazi u zapadnom delu masiva Durmi-

tora, izdižući se iznad tri doline – Škrke na jugu, Ališnice na severu i Međedeg dola na severozapadu. Škrka je razdvaja od Prutaša i Grude na jugu, Ališnica od Bezimenog vrha i Velike rbatine, a Međedi do Šupljike. Greben Planinine se u pravcu zapada nastavlja na Sivi klek (2238 m). U podnožju vrha Planinice nalazi se prevoj Međede ždrijelo 2251 m, koji razdvaja i ujedno povezuje dolinu Ališnice sa Međedim dolom.

Poput Prutaša, Planinica pruža fascinantni pogled na najviše vrhove Durmitora. Najspektakularniji i najimpresivniji prizor koji ovaj vrh pruža su durmitorske Sohe – nazubljeni stenoviti vrhovi Bezimeni vrh, Bobotov kuk i Đevojka, prevojem Samar odvojeni od čarobnih Šarenih pasova. Svakako, pogled privlači neopisiva lepota doline Škrčkih jezera (Škrke) i zeleno-plave vode Velikog i Malog škrčkog jezera, koja se cakle ispod nas, i iznad kojih se u pravcu juga uzdižu okomite severne stene Prutaša i Grude. Na istoku ređaju se masivi Sinjajevine, Komova i Moračkih planina. Na severoistoku vidimo Rbatinu i Šljemena (2455 m), a na zapadu preko početka kanjona Sušice i Pivsku planinu i masiv Bioča, Maglića i Volujaka, sa kanjonom Pive usećenim između njih. Na vrhu Planinice nalazi se limena kutija sa pečatom i knjigom za upis. Međutim, treba napomenuti da se sa vrha, gde je limena kutija, ne vide Škrčka jezera. Da bismo jih

videli potrebno je otici do kraja vršnog platoa Planinice u pravcu juga, odakle će nam dah oduzeti pogled na dva prelepa Škrčka jezera.

Uspon na Planinicu vrlo je živopisan i predstavlja pravu rajsку pustolovinu! Staza prolazi kroz pitomu idilu živopisne doline Donje ališnice, kroz koju se dolazi do njenog gornjeg dela - Gornje ališnice, gde nas oduševi prizor konja pored Gornjih lokava, a pogled privuče alpski pejaž impresivne stenovite piramide Bezimenog vrha i Bobotovog kuka levo od njega, kojeg vidimo preko prevoja Velike Struge.

Povratak sa vrha može se vršiti istim putem do Žabljaka, ili pak silaskom do Gornje Ališnice, pa zatim prelaskom prevoja Velika struga 2274 m i prolaskom kroz cirkove Valoviti do i Biljegov do i zatim kroz dolinu Lokvice do Crnog jezera i Žabljaka. Na posletku, sa Planinice moguće je sići i njenom južnom padinom u dolinu Škrčkih jezera tj. Škrku i noćiti u planinarskom domu Škrka ili logorovati na proplanku između Velikog i Malog škrčkog jezera. Iz doline Škrke moguć je dalji silazak niz vodopade Skakala u kanjon Sušice do istoimenog planinarskog doma, pored koga prolazi asfaltni put kojim se može nastaviti ka Žabljaku ili u suprotnom pravcu ka Nedajnu, naravno uz prethodno obezbeđen prevoz.

Pogled sa Planinice na najviše vrhove Durmitora iznad Velikog Škrčkog jezera

Planinica sa Crnog jezera preko Crepulj poljane i Ališnice

Crno jezero (1416 m) – Zminje jezero (1520 m) – Crepulj poljana (1716 m) – Donja ališnica – Gornja ališnica (2091 m) – Međedeždrijelo (2251 m) – Planinica (2330 m)

ISHODIŠTE: Crno jezero (1416 m) kod orijentacione table za Ališnicu i Planinicu.

USPON: Krećemo na uspon od orijentacione table kod Crnog jezera ili kod skretanja pre naplatne rampe ka Ivan Dolu i prolazeći kroz četinarsku šumu stižemo uskoro na travnatu plato kod Jakšića mlinu pored Mlinskog potoka. Nastavljamo markacijom ka Zminjem jezeru, Ališnici i Planinici uspinjući se blago i krećući desnom stranom Mlinskog potoka prolazeći pored nekoliko vodenica, sve dok ne izađemo na makadamski put kod spomen obeležja narodnom heroju Jakovu Ostojiću. Ovaj put se koristi za potrebe seće šume. Pratimo markaciju putem nadnih 1 km sve do njegovog završetka, gde srećemo markaciju za Zminje jezero, udaljeno 5 min hoda. Prošavši kroz gustu šumu dolazimo do prelepog jezera okruženog visokim četinarskim stablima koja se ogledaju u njemu. Vraćamo se istom stazom i opet stižemo na stazu ka Ališnici i Planinici. Nastavljamo pravo stazom kroz dolinu, između visokog, preko 100 godina starog drveća, preživelih prime-raka nekadašnje prašume, i za 15 min dolazimo na travnatu livadu Poljanak, sa koje ugledamo visoku stenu Crvene grede, koja odavde izgleda naiimpresivnije. Ovde markacija skreće uлево i uvodi

nas u šumu, kojom savlađujemo 150 m visine usponom preko Surdupa, barijere između Poljanka i Crepuljne poljane. Stazom koja vijuga levo i desno, prvo kroz četinarsku, a zatim i kroz bukovu šumu, nakon 30 minuta uspona stižemo na Crepuljnu poljanu, prečnika 400 m na visini od 1700 m, iznad koje se sa njene leve strane uzdiže stotinjak metara visoka stena Žute grede (2118 m), najsevernijeg i najnižeg vrha masiva Glava (2321 m). Uspon od Crnog jezera do Crepljne poljane trajao je 2 sata uz savladanu visinsku razliku od 300 m.

Nastavljamo markacijom preko Poljane i kamenih ploča i stižemo u podnožje pomenu te stenovite barijere, ledničke stepenice kojom je klizio ališnički lednik. Krećemo na uspon karavanskom stazom koja vijuga kroz šumu i preko kamenih ploča i travnatih platoa, i za 45 min uspona stižemo na najnižu tačku doline Ališnice, odakle prema severu imamo prostran pogled na Crvenu gredu i visoravan Jezera. Ušavši u Ališnicu primećujemo specifičan reljef nastao usled moćnog kretanja i delovanja ališničkog lednika. Visoki krečnjački bedem obrastao klekom odvaja izduženu dolinu Donje ališnice od ledničke uvale Gornje ališnice, iz koje se izdižu stene impresivnog Bezimenog vrha, Glava i Velike rbatine, kao i sipari prevoja Velika struga. Kontrast ovom kamenjaru daju duge travnate padine vrha Planinice (2330 m). Tokom gotovo cele doline po prostranim pašnjacima razbacani su brojni krečnjački blokovi i stene. Nastavljamo do čobanskih koliba katuna Ališnica, udaljenih petstotinjak metara, i prolazimo pored lokve, u kojoj se leti napajaju goveda, i nastavljamo uspon siparom po

padini, a zatim prošavši kroz uski prolaz stižemo u Bezimeni do, prečnika 500-600 m. Desnom stranom ovog dola uspinjemo se postepeno lučnim kretanjem, prolazeći ispod pećina Utrlača sa naše desne strane, odakle stižemo do prostranih pašnjaka podno Planinice i prolazimo pored slikovitih Gornjih lokava, u kojima se često napajaju konji i goveda. Odavde počinjemo da se divimo pravoj alpskoj idili Gornje ališnice, a pre svega vitko izvijenoj steni impresivnog Bezimenog vrha. Takođe, levo od njega, preko dugih sipara prevoja Velike struge izdiže se stenovita kupa Bobotovog kuka. Nastavljamo uspon uz veliku travnatu padinu Planinice i stižemo na širok prevoj Međedeždrijelo (2251 m), preko koga se prelazi u dolinu Međedi do i zatim preko Botuna spušta u dolinu Škrčkih jezera, Škrku. Sa prevoja markacija skreće uлево i dovodi nas na teme vrha Planinice, do ploče na travi, na kojoj je ispisano ime vrha i njegova visina, Planinica (2330 m). Uspon od Crnog jezera dovode trajao je 4.15 h uz savladanu visinsku razliku od 914 m. Međutim, iako smo na vrhu, još uvek ne vidimo Škrčka jezera. Da bi ih videli potrebno je prošetati još malo u pravcu juga i Prutasa, do kraja travnatog temena Planinice. Ubrzo postajemo svesni činjenice da je pogled sa Planinice možda i najlepši pogled na celom Durmitoru! Levo od nas dominiraju stenoviti vrhovi Bezimenog vrha, Bobotovog kuka, Đevojke i Šarenih pasova koji se uzdižu iznad veličanstvenog Velikog škrčkog jezera, dok se iznad Malog škrčkog jezera ispred nas uzdižu severne stene Prutasa i Grude.

6th Winter Adventure Race BJELASIČKI MARATON 2020

Šesta Zimska avanturistička trka na Bjelasci i Prvo kolo lige u planinskom trčanju
PSCG

Takmičari donijeli i snijeg

Bjelasica je poslednjeg vikenda u februaru 2020. bila domaćin 6.zimske avanturističke trke (The 6th Winter Adventure Race) „Bjelasički maraton 2020“. Kao da su baš tad avanturisti konačno, donijeli snijeg na staze Ski- centra Kolašin 1600. Planina se prvi put ove godine dobro ognula sniježnim ruhom, tako da se može reći da je to bio prvi pravi skijaški dan ove sezone. Tradicionalno

dobar organizator trke bio je PK „Visokogorci Crne Gore“ uz podršku Planinarsnog saveza Crne Gore, Ministarstva sporta i mladih, Opštine Kolašin, Lokalne Turističke Organizacije i drugih partnera sponzora i prijatelja.

Prvo mjesto u nordijskom skijanju i apsolutni pobjednik 6. Zimske avanturističke trke „Bjelasički maraton 2020“ bio je Dragutin Vuković iz Kolašina, sa

vremenom 2 h 44 min 10 sec. Drugo i treće mjesto u istoj disciplini zauzeli su njegovi sugrađani Željko Rondović i Božidar Kovijanić.

Prvo mjesto u nordijskom skijanju za žene zauzela je Vesna Perović sa vremenom 5:15.36.

Nenad Mitrović iz Skajraning asocijacije Srbije, sa vremenom 2:57.54 trijumfovao je u disciplini turno skije, drugi je bio Boris Čelebić iz Podgorice, a treći Kolašinac Aleksandar Puletić.

Najveći broj takmičara bio je prijavljen za disciplinu „krplje“, gdje je kod muškaraca pobijedio Branislav Baltić sa vremenom 2:56,40, drugi je bio Dražen Marković, a treći Luka Miranović. Kod žena je slavila Miluša Bošković sa vremenom 3:16,49, iz PK Niskogorci, Herceg Novi, druga je bila Ekatarina Lapteva, a treća Dragana Lekić.

Ovogodišnja trka je ujedno predstavljala i 1. kolo lige u planinskom trčanju Planinarskog saveza Crne Gore.

Plasman je sledeći:

Muškarci:

Branislav Baltić, PK Sinjavina, Mojkovac;

Dražen Marković;
Luka Miranović;

Žene:

Miluša Bošković, PK Niskogorci, HN;
Ekaterina Lapteva, PK Subra HN;
Olivera Božanović, PK Gorica PG;

Organizatori su izrazili zahvalnost sponzorima i prijateljima: Ministarstvu sporta i mladih Crne Gore, Opštini Kolašin, Lokalnoj turističkoj organizaciji Kolašin, Skijalištima Crne Gore, Grawe osiguranju i Turističkoj agenciji Eco tours iz Kolašina.

P.N.

Noćni uspon sedamnaesti put

Noć punog mjeseca na Orjenu

Nastavljena je tradicija zimskog noćnog planinarenja na Orijenu. Naime, uspješno je održana manifestacija koja traje sedamnaest godina „Noć punog mjeseca“. Izvedena je 10. Februara u organizaciji PK „Subra“, a uz podršku Parka prirode Orjen i Turističke organizacije Herceg Novi. Planinarski

susret koji je upisan u kalendar PSCG ima regionalni karakter, pa je tako i ove godine okupio planinare iz Crne Gore, Srbije, BiH i Hrvatske. Na 1679 mn m, visoku Subru je, u svitanje, u organizovanoj koloni izašlo 60-ak učesnika. Tamo im je poslužen topli čaj a uz lođarsku vatrnu i sendviče u prijatnom okruženju na vrhu su sačekali uviјek

spektakularni izlazak sunca. Snijega je ove godine bilo samo u tragovima, što ipak nije bitnije omelo tradiciju gradnje sniježnog bivaka na samom vrhu. Nažalost, veću učestalost epizoda nedostatka snijega na vrhovima Orjena vjerovatno možemo pripisati efektima klimatskih promjena.

UO PK Subra Herceg Novi

Pogled sa planinskih visova

Dok pišem ovu priču, kroz misli mi prolaze slike planinarskih staza i vrhova koje sam posjetio, jer vrhovi se ne osvajaju, već posjećuju. Poneke staze, čije markacije su isprane od silnih vjetrova i kiša, vode pored napuštenih katuna, kućista i sela, oivičeni svomeđom. Poput nekog spomenika u tišini prikazuje poslednje ostatke tragova nekadašnjeg života koji se tu odvijao. Na stazama ka vrhovima planina uvijek su me pratile slike davnih priča i legendi. Hodajući utabanim stazama Durmitora, kao da sam posmatrao slike legendi, o jednom nestalom manastiru i nastanku Crnog jezera, o Momčilovom Pirlitoru, i krilatom konju jednog viteza, koji poput Pegaza lebdi poddurmitorskim nebom, o grobu junaka Marka i kristalnom dvorcu u jezerskim dubinama, sve do Zelenog vira čija se tamnozelena jezerska voda ušuškala u kameni carstvo stijena i vječitog leda, baš poput neke velike tajne... Sve te slike, slike su se u ono što sam posmatrao.

Podgorička zora... Ustajem i spremam stvari za polazak. Poneki žagor na ulicama i najava toplog dana. Za svaki slučaj provjeravam jednu od društvenih mreža. Pomislim, kako je imaginarni svijet vila, junaka i drevnih stvorenja, zamjenio nestvarni i hladan svijet, dostupan svakom na ekranu računara i displeju telefona koje nazivaju pametnim, ali to je već neka druga priča. Napuštam taj virtualni svijet, savršen današnjem hladnom i otuđenom čovjeku, koji se naziva modernim i krećem ka planini Treskavac.

Ni sam ne znam koliko sam puta bio na ovoj, kako je nazivam zavičajnoj planini, ali mi je osjećaj isti kao kada sam prvi put sa njenog vrha ugledao ambis koji je dijelio Treskavac i Šilu, one nepristupačne stijene nad katunom interesantnog naziva Guzevalja. Uvijek sam se divio tim drevnim neimarima toponima, koji su znali da u jednoj riječi opišu prošlost i događaje iz istorije ovih planina kroz jednu riječ. Stijene koje su ulivale strahopštovanje, na kojima su se kao iz neke Tolkinove priče vječito borili led i snijeg. Koliko puta sam gledao iz Brskuta u odječen vrh Treskavca po kome je ova pla-

nina dobila ime, i pokušavao svih onih ljeta u dokolici da otkrijem tu „misteriju“, koji je to davni događaj prouzrokovao da se dio planinske kape obruši i stvori kilometarsku kamenu lavinu? Narod je na to pitanje našao odgovor u legendi. Ja? Još uvijek nisam. Pomalo gordo sam tražio nešto što moderni čovjek naziva logičnim objašnjenjem. Čudno, ali osjećaj od tog jutra uvijek pokušavam da vratim, ponovo doživim, a koji nisam doživio ni na jednoj drugoj planini, je jedan od razloga povratka na ovu planinu.

Krećemo se ka katunu Momonjevo. Sa lijeve strane Voćeška planina, na kojoj se negdje duboko u šumi nalazi izvor ili kladenac kako ga je narod nazivao. Prije par godina sam bio na tom izvoru. Tada sam čuo priču o nekadašnjem surovom životu ovdašnjeg naroda koji je topio snijeg iz okolnih pećina da bi dobio vodu, ako bi izvor bio daleko. Prolazimo kroz Grope. Pred nama neuobičajena slika u kamenom planinskom prostranstvu - Bukumirsko groblje. U staro vrijeme, kiljani (kamenje karakterističnog oblika visine oko metar, pobodeno u zemlju) su označavali mjesto nečijeg stradanja. Po legendi, tu su Bukumiri pobijeni u međusobnom okršaju. To kamenje je poslednji tih svedok tajne nestanka jednog naroda. Mjesto gdje se završava istorija Bukumira a počinje legenda. Narod je takođe prijavljao da su gomile (tumuli) u blizini Momonjeva predstavljaše Bukumirsko groblje. Slušao sam od starih Brskućana da gomile – grobnice starih plemena postoje i u Brskutu, ali to je samo dio priča koje su pokušale da daju odgovor o maglovitoj istoriji ovih krajeva. Legende uglavnom kazuju o tragičnim događajima, kakva je i istorija ovog kraja. Legende naroda kome su i bajke krvave.

Ulazimo u Momonjevo, usamljeno pod snijegom. U daljinu na kraju katuna, veliki obli postavljen kamen, koji je po legendi bio rezultat borbe kućkih pastira onog vremena za ljubav jedne vile...

Uvijek kad pomislimo da smo upoznali prirodu, da znamo što nas očekuje, ona nas svaki put nekim svojim sitnim detaljem iznenadi. Uvijek kada pomislimo da znamo šta će nas na vrhu sačekati, izne-

nadi nas onako gorde, i spusti na zemlju.

Fotografisanje na vrhu, jer što se nije objavilo na društvenim mrežama kao da se nije desilo, kaže poslovica novijih vremena. Uglavnom nema spontanih fotografija, već skoro do savršenstva uvježbane poze za profile na nekoj od društvenih mreža, spremne za lajkovanje. Pečatiranje i upisivanje u planinarsku svesku. Ti potpiši, poruke, crteži u planinarskim sveksama ostaju duboko sakrivene u planinskim stijenama. Koliko se samo vjetrova, kiša i snjegova prelilo preko tih planinarskih dnevnika ušuškanih u kutije na vrhu planine? Upisujemo se i postajemo dio te čudne istorije, stopljeni sa planinom. Tu smo došli do jedne od planinarskih istina. Nije važan broj posjećenih vrhova, već sam put, i ljudi sa kojima se to putovanje dijeli, i da je podjednako važan pogled svakog koraka po stazama od samog početka, pa do vrha.

Pogled mi luta ka Brskutu. Ispod Planinice, svijet toliko poznat. Jazine, pećina kladuera Rufima, litice Zagona. Nekada sam maštao o vrhu Treskavca, sad maštam o Brskutu. U daljinu preko oštreljih i nepristupačnih vrhova planina išaranim snijegom i ledom, vide se Prokletije i Komovi. A još dalje? Ko zna?

Povratak nazad, ili drugo poluvrijeme kako je to rekao jedan poznati planinar. U svim ostalim sportovima, nakon sirenne koja označava kraj utakmice, se ide u svlačionicu, dok planinari nakon vrha moraju sići do početne tačke.

Sa Treskavca se spuštamo ka Bukumirskom jezeru. Staza dijelom zapuštena što nam pored snijega otežava kretanje. Kroz opalo lišće jedva se vide markacije. Izlazimo iz šume odakle se prostire pogled na Pasjak i Velji vrh. Idealno mjesto za fotografije. Odmor na jezeru. Dolaskom asfaltnog puta, omogućeno je da se do jezera dodje i običnim automobilima a ne samo terenskim vozilima. Koliko je to dobro, pitanje je koje postavljam sebi odavno.

Dok sjedimo na obali jezera, sjetio sam se da me je legenda o Bukumirskom jezeru, pronašla, ili sam ja pronašao nju svejedno, na jednoj od livada Brskuta koja se nalazila u blizini naše kuće. Svakog dana,

u skoro isto vrijeme, starim seoskim putem, dolazila je starica koja je čuvala stado. Iako je od tada prošlo dosta godina, kao da jasno vidim sliku starice pogrbljennog hoda. Iskren osmijeh i naborano lice, kao dokaz teškog života na selu. Opijken legendama i pričama, pomalo mi je izgledala kao jedna od onih ličnosti iz bajki. Ponekad treba zavidjeti djeci na mašti i čistoti misli koju posjeduju. Negdje u toku života ta čistota se izgubi, i čovjek izgubi vjeru. Negdje se zaturi i nestane.

Započe priču pokazujući tamo ka vrhovima planina. U davna vremena, u ovim krajevima, živio je narod koji se zvao Bukumiri. Odakle je došao, niko ne zna. Tu u dolinama ispod ovih planina, pronašli su svoj mir. Naselili su tako ove doline, katune, živjeli nekim mirnim nepomućenim životom, baš kao iz slike prapočetaka.

U predvečerje jednog dana, gusta magla se spustila sa planina, i prekrila katun Bukumira, a sa njom se pojавio tajanstveni čovjek. Visok, u crnoj odori, duge, crvene kose, sa očima koje su bile potpuno bijele. Pratili su ga tmurni, teški oblaci. Prolazio je kroz izmaglicu praćen vukovima. Bukumiri su počeli da se okupljaju oko stranca koji je prošao kroz narod, i nije rekao ništa. Tada je nestao, a sa njime nestali su oblaci i izmaglica, baš kao da ništa nije bilo... Vrijeme je prolazilo, a od posjete tajanstvenog stranca, počele su da se događaju razne neobjašnjive stvari. Mir i tišinu planine, parali su neobjašnjivi krči koji su dolazili iz stijena i pećina, planinskih dubina i gora, nestajale su životinje iz stada što je počelo da uliva strah u pleme Bukumira.

Jednog dana, Bukumirskim pastirima se negdje duboko u planini zagubilo stado. Noć je počela da se primiče, tako da su pastiri odlučili da prespavaju na obali jezera, i da ujutru nastave svoj put. Predanje kaže da je noć bila mračna, bez mjeseca.

Iste večeri, pastire je probudila nestvarna slika. Iz pećina i gora, odzvanjali su glasovi. Dolinom se prolamao djevojački smijeh, a nad jezerom se pojavi jaka svjetlost. U daljini, kroz noć su se nazirale figure djevojaka sa rasplet enim kosama. Svjetlost se mijesala sa siluetama djevojaka, koje su igrale na površini jezerske vode. Vilino kolo...

Odjednom, pjesma utihnu, a vile nestadoše negdje u planini. Svjetlost nestade, a jezero ponovo prekri tmina noći...

Pastiri začuše huk jezerske vode, iz čijih dubina su se pojavitljivala čudna stvorena, koji su se primicali obali i pastirima, stajali nad njima, i potom nestali. Narod je ova stvorenja zvao anatemnjaci.

Negdje u stijenama planine koja bdi nad jezerom, koja se danas zove Pasjak, nalazila se pećina u kojoj je živio Domišljan,

vođa anatemnjaka iz jezera. Iz dubina pećina, kroz tminu, došao je do pastira. Priča kaže da je tada rekao anatemnjacima »Ovo može biti znak naše propasti. Ako bi sa onih litica Bukumiri survali dva užarena kamena u jezero, uništili bi nas. Bacute ove pastire u ponore sa litice». Kada su anatemnjaci krenuli da ispune Domišljanovu naredbu, spriječio ih je prvi zrak zore. Povukoše se pred svjetlošću jutra u jezerske dubine. Nebo nad planinama je dobijalo crvenastu boju, a jezero obasjano svjetlošću pretvaralo se u tamnozelenu planinsku oazu. Pastiri Bukumiri su prestravljeni slikom prethodne noći, dugo su ostali na obali. Tek kada je sunce izašlo, otišli su u pravcu katuna.

Sledećeg jutra, ispričali su šta su vidjeli prethodne noći. Predanje kaže da su tada Bukumiri tražili savjet od starca, najmudrijeg među njima. Starac im je rekao »Ovo jezero čuva tajnu moći anatemnjaka. Užarite dva kamena sa litica iznad jezera i survajte u jezero. Tako ćete ih uništiti». Ubrzo, Bukumiri su naložili vatru ispod velikog kamena koji se nalazio na strani iznad jezera. Vatra je buknula a plamen je obuhvatao kamen. Na zalsku sunca, Bukumiri su gurnuli usijani kamen je sa litice ka jezeru. Planina kao da se tresla od snage usijane kamene gromade koja se oburđivala ka vodi. Zemlja je podrhtavala, baš poput zemlje koja se mrvila pod topotima konja u počecima velikih bitaka. Usijani kamen je uz prasak, nestao u vodi.

Sve je utihnulo. Tišinu je prekinuo zastrujući zvuk. Tamnozelena jezerska voda dobijala je boju krvu, dok su na površini vode ključali talasi kao da su dolazili iz adskih dubina. Iz jezerskih dubina, dalekih pećina i jama, začuo se strašan krik koji se prolamao planinom... Iz jezera je tada izašao, kako pripovijedaju, konjanik na bijelom konju, kome je rame bilo okrvavljen. U očima anatemnjaka bile su bijes i srdžba. Dugo je gledao u uplašeni narod i na kraju ih prokleo riječima «Bukumiri, krvav nož među vama pao». To reče i nestade u jezerskim dubinama...

Krici su utihnuli, a voda dobiti opet tamnozelenu boju, i postade poput stakla. Uplaseni Bukumiri su se razbjegali dok se noć primicala i prelivala planinom....

Nedugo posle toga, Bukumiri su se međusobno poubijali. Razlog za njihov nestanak bila je svada među svatovima. Narod vjeruje da je Bukumire stigla kletva konjanika anatemnjaka, da su svi ubijeni u medjusobnoj bici. Svi osim jednog Bukumira koji iz nekog razloga nije otišao kada su užareni kamen survali u jezero. O toj davnoj borbi i nestanku Bukumira, sveđoci i mjesto Bukumirske groblje, koje se nalazi između katuna Momonjevo ispod

planine Treskavac, nedaleko od Bukumirskog jezera.

Narod ovih krajeva je pamtio priču o Bukumirima i njihovoj borbi protiv anatemnjaka, i inspirisan legendom, nazvao ovo jezero, Bukumirsko.

Umalo da zaboravim. Drugi kamen Bukumiri nisu survali u jezero. On i danas stoji na strmoj strani iznad jezera, postavljajući vječito pitanje, koliko je legenda tačna...

Narod pripovijeda, da se ponekad noću, iz dubina pećina ponekad začuje krik, kao glas iz nekih dalekih vremena. Možda i danas kada priroda utihne, i žagor života na katunu zamijeni tiha zimska idila, vile dolaze na izvore i jezerske vode. Možda je to prelamanje zavijanja vuka negdje iz dalekih dolova, kao iz nekog bajkovitog sna, ili to planina svedoči o jednom davnom događaju. Možda...

Starice koja mi je ispričala legendu, već odavno nema na ovome svijetu. Vjerovatno gore, u nebeskim sferama, druguje sa Bukumirima. Livada na kojoj je boravila, i na kojoj smo sjedjeli, danas je polako počela da uranja u korov, puštajući gori da se preko nje preliva i u kojoj polako nestaje.

Kroz misli su mi prolazile poslednje slike ove davne priče, dok se odsjaju tamnozelene vode preslikavao strašni Pasjak ili Kariman kako ga zove narod ovog kraja. Onako gord, kao da ljubomorno krije veliku tajnu da se po legendi u nekoj od njegovih dubokih i nepristupačnih pećina krio voda anatemnjaka. Sa druge strane jezera stoji kamen Bukumira. Još od davnina se ova dva poznanika odmjeravaju, preko jezerske vode gledaju oči u oči.

Uskim krivudavim putevima, vraćamo se za Podgoricu i napuštamo taj svijet surovih planina i legendi dalekih vremena. Meni sada još draži. Onako neistražen i tajanstven. Možda su legende, te drevne priče o istoriji ovog kraja, koje su preživjele razne osvajače i razna carstva, sa onim istinski čistim i jasnim porukama koje nose u sebi, danas potrebnije više nego ikad modernom, otuđenom čovjeku.

U noći koja se prelimivala po planini, nestajali su planinski vrhovi, a sivilo stijena i vrhova, pretvarali su se u daleke sjenke. Ostavili smo vile, Bukumire i ostala bića iz davnih priča naših predaka, da žive u svom svijetu predanja naroda koji ih je volio, i koji je o njima pripovijedao. Neka lebde i jezde šumama i stijenama planinskog podnebesja. Polako su za nama nestajali Torač, Surđup, Štiran, i vrhovi planina. Pasjak se gubio negdje u daljini. Pasjak, čuvar jedne davne tajne...

Autor: Nemanja Popović

Još dvije godine pa ćete uči u devetu deceniju, i još ste aktivni, što potvrđuje i nova knjiga "Biserno zrnevlje", đe dominiraju priče i anegdote i đe se Vi u inicijalima "krijete" kao jedan od junaka ove nove knjige, pa da smo načisto pojasnite to malo pobolje, o čemu se tu radi zaista šta je glavni razlog poruka, pa i vrijednost ovog vašeg djela i ovakve avanture? Boga mi, nije šala 37 naslova! Obilata polica knjiga! Dio biblioteke....

- Izgleda da mi Vi brojite zalogaje. Godine su najmanje važne. I što Vama hoće ovakav početak? Pitanje ste trebali okrenuti: avantura, vrijednost, inicijali. A pošto ga ja evo okrenuh, onda i da odgovorim. Ljudi su u suštini avanturisti. Bez avanture nema ničega, pa ni dobre knjige. U bilo kojem poslu, slikarstvu, kocki, ljubavi, planinarenju i svemu bez nabranjanja. Ako se čovjek umrtvi, ja ga prosto zaobiđem. Ne prezirem ga, daleko bilo, jer je to ljudski rod, ali ga lijepo izbjegnem na meni sopstven način. Nikako da povrijedim njegovu ličnost, sujetu, slabost i sve ostalo. Tako se isto ponašam u biti kad hoću da maknem sa voćke neku suvišnu i polusuvu granu. Čovjek treba da uči od prirode, a i priroda od čovjeka.

Ja uvažavam Vas gospodine Bulatoviću, intervju isto, Vi hoćete i zaista želite da učite (znam Vas) ili da nešto naučite, isto kao i ja, te se ono na početku našalih da mi "brojite zalogaje", za inicijale (J.V.) da otokrijem: to sam Ja od koga sve više "sijevaju svijetle varnice" bez ikakvih zadžgoljica i zlonamjernosti! Baš sam od onih ljudi, ličnosti, koja bi napravila šalu i kako se to kaže "karet" na svoj račun. I što je šala "masnija" ja bivam ponosniji! Sve bivam ponosniji kad se to desi, a to mi nije uspjelo kod svoje dece, ali jeste kod unučadi, i koja unaprijed smisljavu "zgodu" kad mi dolaze čime će me iznenaditi, tobož prevariti, zeznuti....

Prvo je bio prije 20 godina "Brk u brk" a sad je to "Biserno zrnevlje", je li to znak da je J. V. vremenom postao zrelij, umjereniji, možda i posvećeniji?

- Čovjek se edukuje, prilagođava, usavršava... Pogotovo pisac, stvaralač, slikar... Ja sam jedna od takvih stvaralačkih ličnosti. Na selu kad sam (a tamo sam po pola godine), uvijek sam u poslu. Ranije su ljudi, komšije i oni bliži sa čuđenjem me posmatrali i analizirali me. Svakome sam ostao zagonetan osim svojoj porodici. Svi oni imitatotori ostali su uskraćeni i sakati jer ne posjeduju moju darovitost. Tako sam se kako Vi rekoste poslije 20 godina, sa "Brka u brk" vratio "Bisernom zrnevlju". Zar to nije znak da Crna Gora sve više i više sazrijeva u jedno moderno i prestižno društvo. Vrsni jezičari i jezički čistunci i proučavaoci naći će u ovome "mome"

JANKO VUJISIĆ, književnik, skulptor, folklorista i sakupljač narodnog stvaralaštva

Razgovor vodio: dr Dragan Bulatović

djelu ogromnu vrijednost koju ni ja sam u ovom momentu ne umijem da procijenim. Nemam prosto snage za to, ali osjećam pitkost i svježinu izvornosti.

Kad kažete da se ne ljutite na šale na Vaš račun, evo jedne u vidu pitanja: "Biserino zrnevlje" je "svaštara", tu ima svega: erotike, kletvi, misli,...pa do vila i vještica?!

- Ako čitalac u nekom djelu, makar ono bilo po obimu koliko "Rat i mir" pronađe zrnce svoje duše, ono se imalo "rašta i rodit". Ja sam u onim napomenama, na početku knjige, istakao da je narodno blago teško sistematizovati, srediti i prečistiti.

To je jedino kod nas mogao Vuk Karadžić, a meni ne pada na pamet da se takmičim sa Vukom, ali ovi što su poslije Vuka nek povuku malo teret i bremena, pa će viđet' malo magle maganičke. Oćah, a sve u narodnome duhu da "zatučem" ovo Vaše "da ima svega", "smiješane najlakše se piju". Možda ste i Vi prečerali u ovoj jednoj riječi "svaštara", ali se završava Tarom, biserom evropskih Rijeka, pa me to malo i smiruje i ohrabruje.

Hajde malo da privodimo kraju ovaj naš intervju sa Vama, koji izgleda kao zakos u planinsku livadu, dokazali ste se, to Vam je priznato i potvrđeno da ste sve strani stvaralač, pa Vi sami kad bi pisali svoju biografiju, kako bi izgledala?

- Čovjek je jama bez dna. Pogotovo stvaralač. Onaj pravi i onaj prirodnji. Ne daj Bože da drugi misle o mome stvaralaštvu onako kako ja razmišljam. Urnisali bi me! Ali izgleda da oni misle sve najljepše. A ja sam ustvari mala mrvica, mravlјeg malog noktićka, a možda još mnogo manja i od te male mrvice mravlјeg noktićka. A ta mala mrvica se sa unučadima mjeri, primjerava, "naklaiše" kad mi dođe ko je viši od koga, te ja sazuvam čarapu ili pokazujem članak i vrh đe treba da dospiju, koje pokuša da me prevaziđe.

Vrijednost, vrijednost djela! Da zaboravimo kvantitet u pitanju je kvalitet!?

- Hvala Vam na otvorenosti, na transparentnosti i na kuražnosti! Čitav jedan arsenal mudrosti koju sam iscijedio iz ovih crnogorskih brda. Rudnik đe još treba da se kopa i da se dođe do čistoga zlata. Ako neko nastavi to kopanje ono će mu se i isplatići. U knjizi ima i Antologičkih priča, pa šta tražite više od toga.

Sva ova knjiga da je pod znacima navoda onda bi to bila prava stvar. Zato je inicijali pojačavaju i daju pravu jakotu, jačinu, ljepotu žestine. Duboke misli lete zemlji kao kiša. Bog kad daje on to ne čini nikad na kasičicu. Sve se lijepe stvari pretvaraju same po sebi u poeziju. Sve jedno drugo krade, i na tome svijet opstaje. Crnogorci pašu najskuplje brkove. Kvaliteta nema de je masa, pojedinac omasti prostore.

Ova se knjiga morala pojaviti i dobro je što se pojavila, taman ondeđe treba i kako joj dolikuje!

Siguran sam da će ova Vaša knjiga kao i prethodne, a ima ih dobra polica, obradovati čitaoca i naići na dobar prijem. Međutim, ajde sada na samom kraju, da se malo povrnemo u surovu realnost, šta mislite za Korona virus COVID19?

- Moje se mišljenje do sada više puta mijenjalo. U početku sam pomislio da je to

zbog gustine naseljenosti. Drugo da neće biti planetarno. Vjerujem struci i nauci, ali se uzdam i u snagu Prirode. Kad se ovo zlo slegne tek će čovječanstvo uviđeti de je zatajilo. Dosta će nažalost, mislim na žrtve, naučiti iz ovog paklenog momenta!

Sve što se u prirodi i društvu dešava u jeziku se sabira i sažima, na neki način ga obagućuje, šta mislite oče li i ova situacija obogatiti jezik. Oče li Rovčani i Moračani kreirati novu kletvu na primjer - video te kovid?

- Siguran sam i više nego siguran da će ova situacija obogatiti jezik. Svako zlo jezik bogati i proširuje. Davno sam neđe rekao i napisao: "od dva zla čovjek je nešto više!".

Rovca i Morača su pravi izvori jezičkog prvotoka! Tu će se i roditi i odatle poteći prve i prave riječi. I u to sam siguran kao u ovo predhodno.

Za pisca, umjetnika, često kažu da je daleKOVID, pa možete li nam reći koliko će ovo potrajati i kako vidite svijet nakon KOVIDA 19?

- Bolest traje zadovijek. Pitajte za ovo drugoga. Šta ste kidisali na ovu "palinu" znate li Vi koliko mi je godina?

PK "Piva" Plužine uspješno održava i uređuje planinarske staze

Domaćinski odnos prema stazama za planinarenje

Planinarski klub "Piva" Plužine kao domaćin planinarskih staza uspješno izvršava radove na održavanju i uređenju planinarskih staza u masivu Durmitor i u masivu Volujak i Maglić. Pod održavanjem i uređenjem planinarskih staza izvode se radovi na čišćenju staza od odrona i prepreka, sječa i uklanjanje rastinja i oborenih staba na stazama, obnavljanje i dopuna markacije, popravka postavljene vertikalne signalizacije, postavljanje nedostajućih i polomljenih stubova i tabli i sl. Postavljena je vertikalna signalizacija (stubovi sa tablama smjerokaza, informacija) na stazi Pošćenje-Dobri do.

Održavaju se i uređuju šest veoma atraktivnih i posjećenih planinarskih staza, i to:

1. Planinarska staza-192: Sušica (planinarski dom)-Nedajno (vidikovac)-Lijepi pod. Dužina staze 11,5 km.
2. Planinarska staza-189: Lijepi pod- Kneževići-Cimilske vlake-Vračari-Jerenići-Babići-Badnjina-Brana HE Piva. Dužina staze 11,5 km.
3. Planinarska staza-811: Brana HE Piva-Mratinje-Kućiste-Čalasani-Presjeka-Carev do-Prevoj-Šarena lastva-Trnovacko jezero-Suva jezerina-granica sa BiH.Dužina staze 25,5 km.
4. Planinarska staza-858:Šarena lastva (greben)-vrh Maglića. Dužina staze 5,5 km.
5. Planinarska staza-121: Dobri do-katun Dobri do-Klještina-Poljana (Dragišnica)Trebljevina-Kozarica-Komarnica-Pošćenska jezera (kanjon Nevidio). Dužina staze 20,5 km.
6. Planinarska staza-148: Dobri do-Škrčko ždrijelo-Škrka-Prutaški do-Prutaš - Todorov do. Dužina staze 10,5 km.

Staza od Sušičkog jezera - Kneževići - Babići - Badnjina - HE Piva - Mratinje - Carev do - Lastva - Trnovačko jezero - Jezerina - Prijevor je dio planinarske transvezale "Via Dinarica. U saradnji sa Parkom prirode "Nevidio - Dragišnica" iz Šavnika postavljena je vertikalna signalizacija na stazi Dobri do-Klještina-Poljana (Dragišnica)-Kozarica-Komarnica-Pošćenje.

Planinarske staze uređene su kvalitetno, profesionalno i u skladu sa potrebama i važećim propisima i standardima u oblasti planinarstva. Prohodne su, vidljivo markirane i bezbjedne za planinarenje za period koji objavi Planinarski savez Crne Gore.

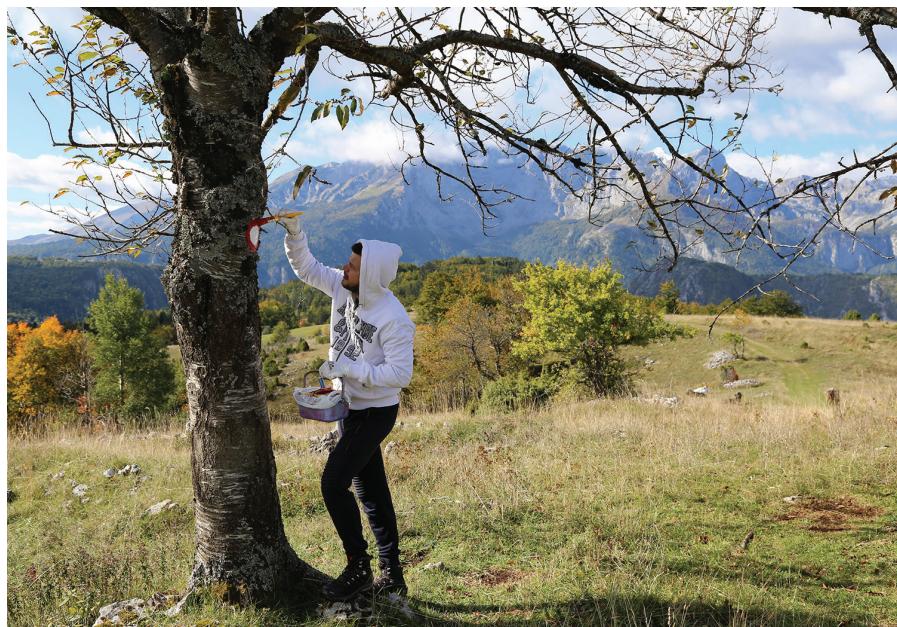
Neophodno je, međutim, izvršiti i dodatne radove kako bi staze bile bezbjednije za korišćenje. Zbog konfiguracije zemljišta i izrazito strmom tlu na dvije staze neophodno je postaviti sigurnosne sajle. Na stazi broj 189 u rejonu Badnjina (istočno od HE Piva) na dva mesta u dužini oko 120 m i na stazi broj 148 Todorov do-Prutaš-Škrčka jezera u rejonu Prutaš na dva mesta u dužini oko 50 m neophodno je postaviti osiguranje sa sajlovima.

Ovom prilikom treba pomenuti planinare koji uspješno rade na održavanju i uređenju staza. To su: **Dobrislav Bajović**, rukovodilac radova, i markiranti **Strahinja Bajović**, **Miloš Jovović**, **Miloš Eraković** i **Zoran Taušan**. Na uređenju planinarske staze Dobri do-Klještina-Dragišnica-Kozarica-Komarnica-Pošćenska jezera-kanjon Nevidio nesebičnu pomoć pruža Park prirode „Nevidio-Dragišnica“ Šavnik i Turistička organizacija Šavnik.

SPK „Piva“ Plužine
Dobrislav Bajović

Značaj i potreba za održavanje planinarskih staza

Piše: Pavle Bandović

Kretanje i bezbjedan boravak u planinama nezamisliv je bez uređenih planinskih staza sa nepohodnom infrastrukturom. To je iz razloga što ih sve više koriste ne samo planinari, već i drugi za različine aktivnosti u sklopu planinskog turizma. Planinske staze su postale poseban brend turističke ponude Crne Gore, pa im je dat prioritet na uređenju i održavanju staza nacionalne mreže, a tu spadaju staze planinarskih transverzala i dijelom pristupnih staza transverzala. Preko 65% svih uređenih staza nacionalne mreže je na teritoriji nacionalnih i regionalnih parkova.

Uz podršku resornog Ministarstva su posebno godišnjim planom obezbjeđivana sredstva za markiranje i tekuće održavanje odabranih i uređenih planinarskih staza. Do sada poslove uređenja i održavanja su realizovali izabrani planinarski klubovi domaćini manje više na volonterskoj osnovi i ugovorima preko stručne komisije PSCG. Za te potrebe je edukovao i osposobljeno preko 60 markiranata i 8 instruktora u 46 klu-

bova od kojih su 23 izabrani za domaćine. Prilikom izbora domaćina pored stručnosti i kapaciteta vođeno je računa o lokaciji kluba prema stazi koju će održavati. Poslovi održavanja su za većinu

klubova bili i ostali osnova edukacije i popularizacije sadržaja planinarstva, vodičke službe i uopšte održivosti. Planinske staze su objekti na kojima se realizuju planinarske i djelimično turističke aktivnosti regulisane zakonskim propisima kao javno dobro.

Donošenjem Zakona o sportu (2018.) dio klubova nije ispunjavao uslove da se registruje, što će se negativno odraziti u narednom periodu na organizaciju, a time na kvalitet poslova tekućeg održavanja staza i vođenja Registra planinskih staza. Veći dio markiranata su planinari veterani koji su i dalje okosnica rada većine klubova. PSCG i stručna komisija sa resornim Ministarstvom će tokom ove godine iznaći optimalna rešenja oko održavanja po prioritetima staza nacionalne mreže. Bez obzira na teškoće u sezoni 2019/2020 staze su bile uglavnom prohodne i bezbjedne uz maksimalno angažovanje kapaciteta odabranih domaćina.

Trend pojačanog interesovanja prethodne tri godine za korišćenje planinarskih staza na nacionalnom i lokalnom nivou, posebno po broju korisnika i zahtjeva za prelazak planinara na tačkama prelaza državne granice, zahtjevajući da se već uređene staze još kvalitetnije održavaju, redovno i vanredno otklanjaju posledice "radne erozije", ugrađuje dodatna sigurnosna oprema, uređuju prirodni vidikovci, odmorišta i skloništa, urede i označe tačke konekcije i prelaza državne granice. Sve ovo utiče na obim poslova domaćina, edukaciju i troškove tekućeg održavanja. Dosadašnja frekvencija obilaska domaćina i radova mora biti pojačana kao i inspekcijski nadzor korišćenje staza.

Dostignuti nivo kvaliteta postavljene signalizacije na stazama NM je od po-

»

sebnog interesa i spada u investiciono održavanje, ali monitoring domaćina i sitne popravke ostaju "na dušu" planinarskim klubovima, a ne nosiocima ovih zadataka. Posebno treba istaći da je infrastruktura na većini staza skromna, što zahtjeva posebna sredstava i analizu gdje su i osnovne primjedbe korisnika. Staze i infrastruktura su opšte dobro, značajne za funkcionisanje i održivost klubova i planinarstvo uopšte.

Pojačano interesovanje za planinarske staze na nacionalnom, a posebno lokalnom nivou prouzrokovalo je da se planiranjem i uređenjem, ali ne i održavanjem staza bave nepozvana i nestručna lica. Na terenu se stvara ružna i zbumujuća situacija koju treba što prije inspekcijski sankcionisati. Većina lokalnih turističkih organizacija nisu prihvatile obavezu da budu domaćini i da brinu o stanju i korišćenju planinskih staza na svom nivou već se to marginalizuje, pa čak i neosnovano kritikuje.

Posljednjih godina učinjeni su veoma značajni pomaci posebno oko donošenja regulative i obezbjeđenja sredstava za uređenje i održavanje planinarskih staza, bilo je lutanja u praktičnoj primjeni kod dijela markiranata, domaćina i korisnika. Kvalitetno uređene i održavane staze su prije svega osnov za bezbjedno kretanje i boravak, ugodnu rekreaciju, pješačenje i druge aktivnosti u prirodi. U tom cilju je 2019. godine PSCG u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma stampao "Pručnik sa upustvima za uređenje i održavanje planinarskih staza" za stručnu edukaciju oko poslova uređenja i održavanja u primjeni usvojenih standarda.

Ignorisanje pravila ponašanja i nepoštovanje osnovnih principa planinarskog kodeksa, rad nestručnih vodiča i samozvanih stručnjaka za uređenje staza je razlog zbog kojeg se korisnici, turisti pre svega, nađu u bezizlaznim situacijama, koje ih nekada mogu koštati života. Kre-

tanje van uređenih (markiranih) staza je poseban vid "avanturizma" koji ne samo da devastira prostor već je i uzrok naorušavanja bezbjednosti samih korisnika. Staze su utvrđene, uređene - markirane i održavaju se upravo radi sigurnosti korisnika.

Korišćenje karata, trekova i opisa staza koje nisu ažurirani i verifikovani u Registru planinarskih staza i u zvaničnim publikacijama, takođe zbumuju, a podaci mogu biti subjektivni i opasni, pa ih treba provjeravati. Uređene – markirane staze koje se održavaju može da koriste edukovani planinari, rekreativci i dugi korisnici prema težini i adekvatnoj opremi u malim grupama sa i bez vodiča. Za korisnike koji nisu edukovani staze koriste uz pomoć vodiča.

Uvijek treba imati na umu: STAZE SE KORISTE NA SOPSTVENI RIZIK!

PLANINARSKI SAVEZ CRNE GORE

Komisija za markacije, planinske staze, pješačke puteve i Registrar

Stručna komisija PSCG za markacije, planinske staze, pješačke puteve i Registrar, na osnovu odredbi Zakona o planinskim stazama, daje slijedeće:

OBAVJEŠTENJE

Poštovani planinari, korisnici planinarskih staza i ljubitelji prirode!

Za korišćenje planinarskih staza koje su u nadležnosti održavanja PSCG **nijesu još stvoreni uslovi** za otvaranje staza u primorskom i centralnom dijelu Crne Gore, posebno zbog pridržavanja donešenih mjera NKT za zaštitu zdravlja stanovništva od pandemije korona virusa. Planinarski Savez CG vas obavještava da planinarske staze nacionalne i lokalne mreže **nisu otvorene za korišćenje** shodno Planu za 2020. godinu **do daljeg**.

U planinskim područjima vremenske prilike su promjenljive, saobraćaj ne funkcioniše, a ograničen je boravak i zabranjen prelazak državne granice (na tačkama prelaza) zbog opasnosti po bezbjednost i zdravlje korisnika. Ove staze su **zatvorene do daljnog**. Ovim nisu otvorene staze planinarskih transverzala CT-1 "Planinama Crne Gore",

"Via Dinarica" i "Vrhovi Balkana", kao i za druge markirane staze nacionalne i lokalne mreže u nadležnosti NP "Durmitor", NP "Bjelasica" NP "Prokletije",

Staze će se otvarati za korišćenje u naредnim danima uz saglasnost Ministarstva sporta i preporuka Nacionalnog koordinacionog tijela (NKT) o čemu će posebno planinarski klubovi, planinari i drugi korisnici planinarskih staza pravovremeno biti obavješteni shodno propisima.

PSCG će po prestanku propisanih mjera NKT I resornih ministarstava zvaničnim aktom objaviti otvaranje staze za korišćenje

Ne preporučuje se korišćenje planinarskih staza nacionalne i lokalne mreže, mimo propisanih mjera NKT do daljeg.

PSCG, planinarski klubovi i stručna

služba ne snose nikakvu odgovornost prema korisnicima staza, tzv. vodičima, niti preuzima odgovornost za postupke onih koji krše donijete mјere i koriste samoinicijativno staze.

Dragi planinari disciplina i poštovanje pravila ponašanja u prirodi su nas planinare izdvajale kao nosioce zdravog i bezbjednog boravka u prirodi. Čuvajući svoje zdravlje, ovog puta čuvamo i druge, a posebno zdravu životnu sredinu. Strpite se i pridržavajte preporuka. Biće tura, uređenja staza, takmičenja i druženja ...

UPOZORAVAMO i ovom prilikom:
STAZE SE KORISTE NA SOPSTVENU ODGOVORNOST KORISNIKA!

Načelnik komisije
Pavle S Bandović s.r.

Nove planinarsko-pješačke staze Podgorice

Dvije nove staze Podgorice

Puk „Gorica“ je okolinu Podgorice obogatila za još dvije uređene planinarsko-pješačke staze. U saradnji sa Sekretarijatom za preduzetništvo Glavnog grada Podgorica, protekle godine je započet, a početkom ove godine i završen projekat uređenja, markiranja i postavljanja signalizacije na stazama: Kruse (spomenik) – Busovnik

(Varin vrh 624 mnv) i stazi Blizna – Živa 1089 mnv – Ilijino brdo 1105 mnv – Seoce. Prva staza je laka, u dužini od oko 5 km u oba pravca i visinske razlike 320 m, edukativna i panoramska zbog izuzetnog pogleda na Podgoricu i Ćemovsko polje. Druga staza ima dva portala, u selu Blizna (Zoo vrt, 430 mnv) i selu Seoce (842 mnv). Staza je srednje teška, pravi planinarski uspon iz Blizne do vrha Žive 1089 mnv i Ilijinog brda 1105 mnv, sa visinskom razlikom od 700 m, dužinom od 7 km, i lakša varijanta uspona iz Seoca (842 mnv) u dužini od 5 km i visinskom razlikom od 250 m. Sa staze iz Blizne i vrhova pruža se jedinstven pogled na kanjon Morače, novi most Moračicu, Brotnjik i Kučke planine. Bilo je veoma izazovno i zahtjevno pronaći pravi smjer uspona iz Blizne prema Živi, ali višekratno prelaženje Bliznanske Žive je nadam se urođilo dobrom odabirom i pravim smjerom. Ova staza daje mogućnost povezivanja sa stazom Vežešnik kao i povezivanje sa stazama prema Brotnjiku, Radovču i Trmanju. Promocija ovih staza sa izložbom fotografija je bila planirana u martu mjesecu, ali zbog mjera zabrana okupljanja početkom epidemije Covid19, promocija je odgođena. Ove staze zajedno sa predhodnim (Gorica- Malo brdo- Duklja i Duklja-Gornji Rogami – Vežešnik – Zavala), koje je realizovao naš klub, predstavljaju značajan doprinos za rekreativnu, sport i turizam grada. U trenucima kad se zbog vremenskih neprilika ili zbog vanrednih mjera koje su bile za vrijeme epidemije nema kud, ili zbog održavanja kondicije, ove staze pružaju mogućnost za sigurno grupno i individualno prolazjenje.

Edita Files Bradarić, predsjednica kluba

Durmitor 8-9. februar 2020. god.

Sjeverno lice Šljemena

Alpinistička avantura u pravom smislu te riječi, spavanje u skloništu od snijega i penjanje sjevernog lica vrha Šljeme (2455 mnm) smjer 300m, III-IV, 3 h.

Na ovoj avanturi sa mnom je bio Vuk. Sobzirom da dugo nije bio na ovako zahtjevnim avanturama biramo neki lakši smjer u velikoj sjevernoj stjeni Šljemena..

Prvog dana oko 11 h sa parkinga skijališta Savin kuk krećemo kroz šumu u pravcu Kalice, tačnije između vrhova Mali međed i Savin kuk, de planiramo da postavimo kamp. Dok hodamo kroz šumu primjećujemo da je pao novi snijeg, ima ga oko 30 cm.. Poslije 3 h prćenja šumom izlazimo van šume de je sve zaledeno, vjerovatno od vjetrova prethodnih dana, što nam olakšava kretanje.. Već razmišljamo na 1900 mnm de bi bilo idealno mjesto da od snijega sagradimo sklonište nalik vučja jama-iglo i u njemu provedemo noć. Namjerno nijesmo uzeli šator, da bi avantura bila još zahtjevnija, a ujedno da imamo što više iskustva u raznim uslovima.. Više puta smo već provodili noći u takvim skloništima..

Znali smo da iako je jak vjetar počistio snijeg i zaledio, da mora na više mesta biti sniježnih nanosa onog mekog snijega od kojeg možemo alpinističkom lopatom izdubiti i sagraditi bivak od snijega.. Primjećujem jedno idealno mjesto na malom uzvišenju bezbjedno od kosina koje idu sa Međeda.. Na tom mjestu je veća količina nanesenog snijega..

Za nekih 45 minuta sklonište je bilo gotovo. Ulazimo unutra i od snijega pravimo ležajeve sa lijeve i desne strane, po sredini udubljenje za noge da može i da se sjedne. Palimo šterike, malo zbog zagrijavanja, a i zbog svjetlosti.. Veoma je komforno i udobno..

Temperatura unutra je oko 0 C, napolju -13C..

Kuvamo paštu na gorioniku i ispijamo topli čaj zavučeni u vreće. Napolju je pao mrak, ali je tolika mjesečina da se sve vidi..

Oko 20 h već smo se uspavali.

Ujutro u 4 h se budimo topimo snijeg za uspon, spremamo doručak i oko 6h izlazimo iz skloništa spremni da krenemo u pravcu sjeverne strane Šljemena, do koje nam predstoji sat hoda.. Temperatura vazduha je -16 C. Dolazimo ispod kulora koji ćemo da penjemo, uočavam da će po sredini smjera biti malo teže, ostalo se čini savladivo... Vuka brine velika streha na vrhu. Započinjemo penjanje, snijeg je većinom zaleden.

Postavljam osiguranja na velikim stjenama sa lijeve strane smjera.. Dobro nam ide, iako je veoma niska temperatura ne zebu nam prsti na rukama i nogama.. poslije dva cuga od 60m dolazimo na taj dio koji mi se iz daljine učinio najteži u smjeru... Detalj od 15 m koji je pod uglom od 90 stepeni i sav prekriven ledom..

Na sreću od opreme ponio sam i tri vijka za led, za međuosiguranja. Uz pomoć idealne opreme savladavam taj veoma interesantni dio i na 40 m cugu postavljam jako sidrište da bih što bezbjednije osigurao Vuka koji se dugo nije upuštao u ovakvo penjanje.

Poslije savladanih 200 m penjemo zadnje dva cuga koji su doista eksponirani. Na zadnjem cugu uočavamo ogromne strehe, da bih ih izbjegao penjem dio koji gleda na istok..

Na vrhu nas dočekuje sunce i umjeren vjetar, sve je prekriveno snijegom Ogromne strehe nakriviljene nad sjevernom liticom Šljemena vise kao prirodna zamka.. Smjer smo ispeli za 3 h..

Malo se zadržavamo na vrhu, jer je vjetar sve jači. Povratak planiramo istom rutom.

U smjeru smo uočili nekoliko klinova, pomoću njih i na nekim mjestima ostavljamo i naše klinove, spuštamo se niz uže na sigurno..

Sunce je već uveliko ugrijalo Kalicu, hodamo po zaledenom snijegu prema iglu i sabiramo utiska sa uspona obasjani suncem i pravim zimskim ambijentom kakav se samo zimi može doživjeti na našim planinama kada nema skoro nikog sem mi i poneka divokoza ..

Vadimo iz igla vreće i podloge, postavljamo ih na sunčanu padinu leškarimo, odmaramo i sunčamo..

Poslije 2 h odmaranja pakujemo opremu i odlazimo.

Moram navesti da malo koja zemlja u svijetu ima ovako prelijepih divljih ljepota na pragu civilizacije kao što je Durmitor i Prokletije, da ne nabrajam druge prirodne ljepote mimo planina.. A da pritom nema nikakvog uslovljavanja i pretjeranih pravila.. Zato zimi u planine.

Ovo je još jedna avantura iz koje izlazimo po meni mnogo skromniji, ispunjeniji, plemenitiji i jači za neke nove buduće životne i planinske avanture..

Avanturistički pozdrav!
Vuk i Rajko Popović

Prokletije 21-24. januar 2020. godine – alpinistička avantura

Sjeverno lice Južnog vrha Karanfila

Ispeli smo još jedan u nizu pionirskih (prvenstvenih) smjerova u zimskim uslovima na Prokletijama.. Ovog puta sjeverno lice Južnog vrha Karanfila (2441 mn m), kao prva naveza. Smjer nazivamo "Radža" 750m V+/IV. 8 h.

Ovo je već peta zima za redom kako penjemo na Prokletijama u zimskim uslovima. Do same zime nijesmo znali koju liticu da penjemo tj sjevernu stranu. Ideja da to bude baš sjeverna strana Južnog Karanfila sinula je ljetos dok smo trenirali na Koplju. I sam podatak da nije ispenjana zimi.

21 januara stižemo u dolinu Grebaju oko 12 h. Odmah primjećujemo da ima veoma malo snijega za ovo doba godine. Pretpostavljamo da će ga biti u smjeru dovoljno... Krećemo iz doline u pravcu kotla na nekih 1600mn m de planiramo da postavimo kamp... Znali smo da nema puno snijega zato ovaj put nosimo šator, jer nebi imali dovoljno snijega da od njega napravimo bivak (sklonište), kao prošle zime.

Na putu prema kotlu kroz klanac zastajemo na 1300 mn m i razmišljamo da li uposte da nastavimo dalje jer snijega u tom dijelu ima svega par centimetara i to rastresitog kao šećer...

Poslije pauze i razmišljanja što da radimo donosimo odluku da ruksake i pojaseve (težine po 25kg) ostavimo na tom mjestu i da odemo bez opterećenja u kotao ispod sjeverne strane južnog karanfila da izvidimo stanje snijega. Ispeli smo se da 1800mn m vidjeli da ima sa svim dovoljno snijega u smjeru i to onog koji je baš poželjan za vertikalno penjanje, tvrd i zaleden.

Ponovo se spuštamo pješaka do ruksaka i opet sa svom težinom kroz klanac u kotao na 1600mn m de postavljamo kamp u sam sumrak.

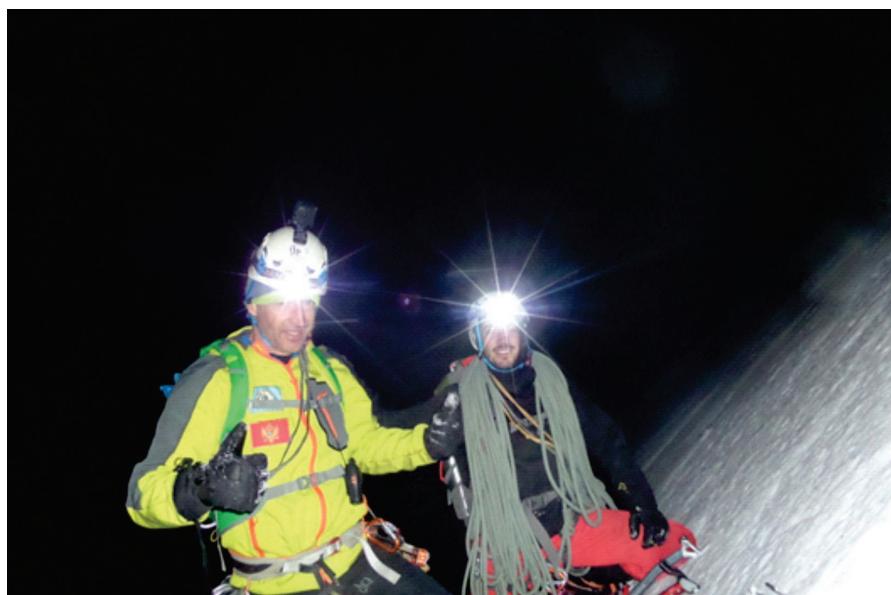
Šator rasklapamo, ukopavamo i zatežemo jer se sjutra dan očekuje pojačan vjetar, što uliva malo nespokojsvta kada se penju takve vertikale pri niskim temperaturama. Za 20min sve je spremano da se uđe u šator i odmara za sjutra dan.

Poslije kuvanja čaja, spremanja pašte i večere u 20h već smo zaspali u tom spokoju okruženi vertikalama Maja Hekurit, Koplja i Južnog Karanfila.

U 4:30h budi nas alarm i započinjemo spremanje za uspon..Punimo termosku čajem, razne čokoladice u ruksak, vodu, nešto hrane, lopatu alpinističku u slučaju da ostanemo u masivu da možemo izdubiti vučiju jamu u snijegu, gorionik, astro folije, na sebe nekoliko slojeva što aktivnog veša i specijalne garderobe za te ekstremne uslove.Vodimo računa da se ne opteretimo previše, jer sa većim teretom teško je penjati rangove oko petice.

U 6:30h krećemo iz kampa i prvo kroz snijeg do ulaza u smjer na 1850mn m.

U 7:30h započinjemo penjanje prvih 100m koliko možemo i da vidimo što nas čeka. Ja vodim navezu..Prvi cug je 60m i ocjena IV ..Dosta dobro nam ide, snijeg je dobar za penjanje, cepini dobro drže i ulivaju sigurnost prilikom svakog zabadanja .. temperatura je -15C , vjetar niz vertikal donosi sitne komade snijega koji nas šibaju povremeno po licu...

Sreća je da imamo radio stanice kod sebe te tako lakše komuniciramo, jer da ih nemamo nebi mogli jedan drugoga čuti u vertikali na rastojanju od 50m.

Poslije ispetih 120m dolazimo na dio koji smo pretpostavili da će biti prekretnica za dalje napredovanje. Neizvjesnost u daljem napredovanju je izražena. Dok smo još juče osmatrali dvogledom kuda bi mogli da ispenjemo sjevernu stranu uočili smo da će taj dio biti problematičan za savladavanje. Odlazim u dijelu de je ta vertikalna ploča najniža i na sreću uočavam u stijeni mali usjek nalik kamenu kuda i uspijevamo da savladamo taj detalj.

Penjemo veoma brzo, jer za toliku liticu od min 600m visine treba što brže napredovati da bi se prije mraka krenuli spuštati..

Na nekim djelovima koji su potpuno vertikalni i na kojima su ocjene pet nema mnogo vremena za premišljanje, već smo ušli u takvu rutinu da se nije smosrćali na ambis ispod sebe i težnu tih detalja. Zaledeni snijeg nam ide na ruku, kao neka nagrada i satisfakcija kada se kreće na neki uspon *ti kreni a planina će te nagraditi za odlučnost i vjeru*. Tako i biva, međutim konstantno smo poslije svakih 100 m u neizvjesnosti što nas čeka dalje. Osmatramo liticu kako napredujemo ka vrhu tako tražimo lakši dio za penjanje da ne naiđemo na nešto nesavladivo i da moramo da se spuštamo tražeći lakši put što bi nam uzelo dragocjeno vrijeme.

Već smo na nekih 2250 mm oko 200 m ispod vrha, de se potajno nadamo da ćemo ipak uspjeti. Po svom kretanju shvaćam da sam veoma iscrpljen i poslije 12 cugova za dužinu užeta od skoro 60 m prepustam Dejanu da vodi navezu.

Već smo na dijelu koji je lakši na nekih 150 m ispod vrha de je sve prekriveno snijegom sa manjim nagibom.

U 15:20 h smo izašli na greben pod sam vrh de nas je napokon ogrijalo sunce sa juga. Veoma je hladno i vjetrovito..

Na Go kameri od hladnoće odavno se ispraznila baterija, na ovoj tački i na foto aparatu. Radujemo se na kratko i pravimo par fotografija, idemo do vrha lakšim dijelom tih 30m i započinjemo sa spuštanjem istom rutom kojom smo se i popeli što uliva malo jeze i brige koja ne popušta već skoro 9 sati.

Prvih 150 m spuštamo tako što sa vrha sa sidrišta ide jedan za dužinu užeta od 60 m i postavlja neđusidrišta na svakih 20 m, da bi ih ovaj zadnji skidao kao i sidrište do donjeg penjača. Nebi li tako sačuvali malo opreme za teže dijelove i čiste vertikale.. Već poslije 150 m spuštenih počinjemo da ostavljamo nešto opreme na sidrištima, obično klinove ili čok i pomoću dva užeta od 60m veoma brzo spuštali niže. Iako smo žurili u pola smjera na niže pao je mrak, ali na našu sreću zapamtili smo neke detalje u smjeru i uz pomoć lampi i tragova u snijegu spuštali se niz uže bezbjedno bez obzira što smo toliko iscrpljeni.

Zadnje tri vertikale spuštamo tako što koristimo neko sitno granje koje viri iz snijega, objedinjujem više stabljika zatežem ih prusikom i tako pravimo tri zadnja sidrišta... U smjeru smo ostavili nekoliko klinova, prusika, gurtni i čok..

U 19:30h napokon se spuštamo na kosu de smo ušli u smjer i tek tada nas obuzma osjećaj neopisivog zadovoljstva i sreće što je sve proteklo bezbjedno i besprekorno..

Jer u ovakvim avanturama i poduhvatima alpinističkim nemaš pravo na jednu grešku ili previd ..

Na kraju se ispostavilo da nam je plan zamišljene rute iz kotla bio idealan, kao i za spuštanje.

Sjeli smo u snijegu ispod litice, sabirali utiske, pričali i spokojni ispijali posljednje kapi vode iz flaše. Deša je predložio da ovaj smjer nazovemo Radža ,jer sam ja video navezu skoro cijeli uspon, pa da to bude revanš onom u sjevernoj strani Sjevernog vrha Karanfila kada sam ja predložio da ga nazvovemo po Dejanu, Deša jer je on tamo većinom vodio navezu.

Posebno zadovoljstvo bilo je kada smo došli u spremni bivak da odmaramo poslije četrnaestosatne akcije, borbe, trke sa vremenom, neizvjesnosti..

Tad slijedi onaj duševni mir ili MOĆ SADAŠNJEG TRENUTKA!!!

Poslije udobno prespavane noći osjećaj zadovoljstva je bio poseban. Čak smo osjećali da imamo energije za novo penjanje..

Polako pakujemo stvari i odlazimo do nekog sljedećeg druženja sa robusnim i jedinstvenim Prokletijama..

Ovo je veoma veliki uspjeh za nas i naš klub, kao i za crnogorski alpinizam, ali alpinizam u pravom smislu te riječi, penjanje alpskim stilom, penjanje vertikala.

Učesnici avanture: Dejan i Rajko

Memorijalni zimski pohod Nenad Vukomanović

Vukšin marš na Bjelasici

U organizaciji Kluba vojnih planinara „Kapetan“ 25. januara na Bjelasici održan je 3. Memorijalni zimski pohod „Nenad Vukomanović“ – VUKŠIN MARŠ 2020.

Pohod je otvorio, prisutne pozdravio i napravio kratak osvrt na životni put Nenada Vukomanovića, predsjednik Kluba pučkovanik Milutin Đurović. On se zahvalio svim učesnicima, pojedincima i institucijama koje su podržale održavanje ove godišnje manifestacije.

Marš je planiran kao pohod na skijama i krpljama, ali je zbog nedostatka snijega realizovana pješačka tura pravcem: Ski centar „Kolašin 1600“ – Vranjak – Troglava – Zekova Glava.

Više od 130 učesnika iz svih krajeva Crne Gore uzelo je učešće na pohodu. Većina njih je popela vth Troglava. Vrijeme je bilo oblačno i na visinama iznad dvije hilade metara je vladao jak mraz praćen udarima vjetra. Uprkos tome, 52 najupornija planinara (među kojima je bilo od onih najmladih do ljudi u osmoj deceniji života) su se domogli Zekove glave (2117 mnv).

Kratak predah i topla atmosfera sa osjećajem zadovoljstva zbog ostvarenog cilja su preovladavali drugim po visini vrhom Bjelasice. Na taj način je, na kratko, oživjela sruva, vjetrom i munjama oblikovana, a u ledu „okovana“ Zekova Glava. Ovog puta povod je bio sjećanje na uzornog starješinu VCG i člana Kluba vojnih planinara Nenada

Vukomanovića, čije je poslednje planinarenje bilo upravo na Bjelasici, nakon kojeg je samo nekoliko sati otišao u visine dostojeće njemu, ...odakle se proseže pogled na sve ne ostvarene planinske i životne vrhove! Dio ovogodišnjeg memorijalnog planinarskog događaja su bile Nenadove supruga i kćerka.

Po završenom usponu i organizovano je planinarsko druženje u Domu na Vranjaku, gdje su evocirane uspomene na kolegu i druga.

VELIKI BROJ UČESNIKA

U klubu vojnih planinara „Kapetan“

jako su zadovoljni brojem učesnika i odnosom prema ovom, ispostavilo se, najmasovnijem planinarskom događaju u zimskim uslovima u Crnoj Gori. Vjerovatno bi broj učesnika bio čak i veći da nijesu bili najavljeni nepovoljni vremenski uslovi uključujući i kišne pljuskove.

U Klubu vojnih planinara ne skrivaju zadovoljstvo što je sve proteklo u najboljem redu. Ako uzmemo u obzir nepredvidljive vremenske uslove i samo mjesto oržavanja (gdje je nemoguće pristup motornim vozilima) sve je ipak bilo na visokom organizacijskom nivou, što se i moglo čuti od strane brojnih učesnika. Na taj način se i ovog puta potvrdilo da entuzijazam, kolegjalnost i profesionalan odnos mogu dati samo dobre rezultate.

PODRŠKA PARTNERA

Ovu, kao i mnoge dosadašnje aktivnosti kluba vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“ je podržalo Ministarstvo odbrane Crne Gore i Vojska Crne Gore. Poseban doprinos veoma uspješnoj organizaciji ovogodišnjeg memorijala su dali pripadnici Logističkog bataljona i pripadnici jedinica stacioniranih u kasarni „Breza“ u Kolašinu (3. pješadijska četa i Centar za planinsko ratovanje), kao i „BLT -prevoz“ i prijatelji iz nekoliko planinarskih klubova iz zemlje.

KVP CG „Kapetan“

Drugačije obilježen međunarodni Dan planete Zemlje

Pedeset godina borbe za ekološki zdravu planetu

Već pedeset godina ekološki aktivisti širom svijeta organizuju različite manifestacije koje imaju za cilj da skrenu pažnju na narušenu prirodnu ravnotežu, podignu ekološku svijest, te da podstaknu pojedince i organizacije na ekološko djelovanje kako bi se popravilo stanje u kome se nalazi naša planeta. Gotovo četvrtinu zemljine površine pokrivaju planine, dok na njima živi 10% svjetske populacije. Sve velike rijeke izviru u planinama, tamo se nalaze šumska i rudna bogastva. Planine su omiljeni prostori za sport i rekreaciju ekološki osviješćenih ljudi, kakvim se mogu smatrati planinari, koji imaju odgovoran odnos prema prirodi.

Dan planete zemlje obilježava se od 22. aprila 1970. godine. Dvadeset miliona Amerikanaca izašlo je toga dana na ulice velikih gradova i protestovalo zbog zanemarivanja ekoloških problema. Tako je nastao moderni ekološki pokret, koji će u narednom periodu pokrenuti talas ekoloških akcija, uključujući i donošenje značajnih zakona i drugih dokumenata o zaštiti životne sredine na globalnom i lokalnom nivou. I tako već pola vijeka odgovorni pojedinci, razne međunarodne organizacije, vlade mnogih zemalja, nevladine organizacije i drugi ulažu napore i na različite načine vode brigu o čistom vazduhu, čistoj vodi, ugroženim vrstama, klimatskim promjenama i sl. Međutim, svi ti napori za sada nijesu dali zadovoljavajuće rezultate.

Aktuelna koronavirus kriza uslovila je da ovogodišnji Dan planete Zemlje čija je tema Klimatska akcija nije obilježen simboličnim akcijama na otvorenom (sadnja drveća, čišćenje smeća, recikliranje i sl.). Ekološke akcije zamijenili su virtualni događaji na, društvenim mrežama, poput ekoloških predavanja i filmova, video poruka i poziva na akciju. Na taj način savremene tehnologije su pokušali da nadomjestite fizičku distancu i okupe ljudi zabrinute za budućnost naše Planete.

Mnogo puta smo prethodnih dana čuli da svijet poslije korone neće biti isti. Vjerujemo da će biti bolji, ljepši i pametniji, da ćemo zaboraviti na razlike, a njegovati solidarnost i zajedništvo, te konačno shvatiti da smo pred prirodom svi isti. Vrijeme koje ovih dana provodimo u vlastitim domovima svima nam otvara prostor za preispitivanje aktuelnog sistema vrijednosti i našeg odnosa prema zajedničkom domu-planeti Zemlji. Krajnje je vrijeme da čovječanstvo krene novim i sigurnijim putem. Taj put, jasno je, mora biti ekonomski isplativ, ali isto tako i ekološki održiv i socijalno prihvatljiv.

Dok medicinski stručnjaci užurbačno traže lijek za opaki virus, drastično smanjenje ljudskih aktivnosti, u poslednjih par mjeseci, za planetu se pokazalo ljekovito, tvrde stručnjaci. U prilog ovoj tvrdnji ide vijest, koju su prenijeli svjetski mediji, kako su stanovnici indijskog Džalandara, uživali u pogledu na impresivni planinski masiv Himalaja koji im je poslednjih 30 godina bio zaklonjen oblacima smoga.

Photo: twitter.com
In "Novosti"

Čestitka uredništvu Planinarskih novina

Poštovani mr Brajuškoviću i dr Jakovljeviću, primio sam decembarski „zimski“ broj Planinarskih novina i zahvaljujem se. Čestitam Vam jer iz iskustva znam kako je to odgovoran posao i jer ne posustajete, nego je svaki novi broj ljepši i sadržajniji od prethodnoga i teško da im se u tom pogledu može naći premcu u Europi. Izabrali ste sjajan format na kojem dolaze do izražaja predivne fotografije. Nažalost, naš „Hrvatski planinar“ zbog stoljetne tradicije zadržava nepraktičan oblik i to nam otežava napredak, a ne može Vam konkurirati i zato što nemamo takvo bogatstvo planina kao Crna Gora. Srdačno Vas pozdravljam.

U Zagrebu, 2. januara 2020.

Prof. dr. Željko Poljak

Ovčar Banja domaćin rukovodstvu Balkanske unije planinara

Planirano Balkansko prvenstvo u planinarskoj orijentaciji BMUMOC 2020 od 2. do 4. oktobra na Vučju u Crnoj Gori

Ufokusu sastanka bila je priprema za predstojeću Generalnu skupštinu Balkanske planinarske unije koja će se, kako je najavljeno održati u Pragu – Česka, u terminu 29-30. maj 2020. godine.

Zaključeno je da je neophodno da članice BMU ubuduće više koriste prostor BMU Magazina za objavljivanje najvažnijih manifestacija i aktivnosti, što može biti dobra promocija na međunarodnom planu. Istraživanje je pokazalo da ovu stranicu posjećuje mnogo manje ljudi iz zemalja članica BMU nego iz Evrope i ostatka svijeta. Odlučeno je da se Balkansko prvenstvo u planinarskoj orijentaciji BMUMOC 2020 održi od 2. do 4. oktobra na Vučju u Crnoj Gori. O dosadašnjim pripremama za to važno takmičenje članove IO upoznao je predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore Prof. dr Dragan Bulatović. Članovi IO su razmatrali činjenicu da BMU ekspedicije u zadnjih nekoliko godina nijesu

realizovane. Konstatovano je da je neophodno redizajnirati BMU ekspedicije i zakazivati ih godinu dana unaprijed. Biće predloženo Skupštini da se ekspedicije fokusiraju na planine Balkanskog poluostrva. Članovi su se saglasili da:

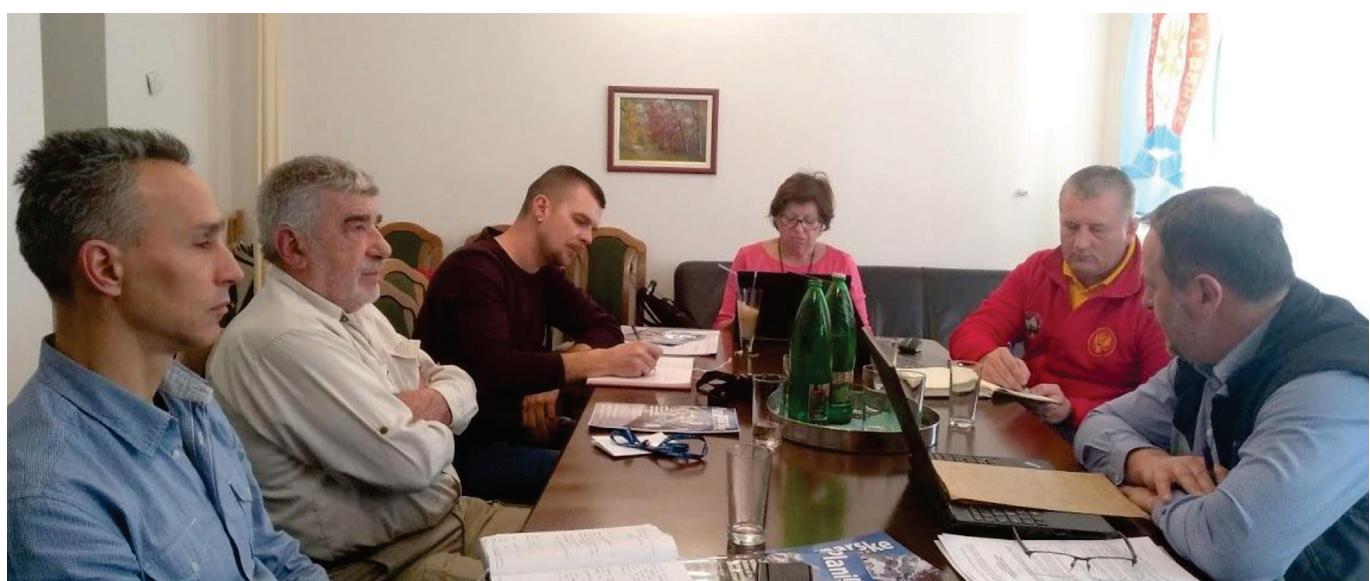
- Omladinski kamp BMU takođe treba redizajnirati. Andrej Ivošev će koordinirati sa predsjednicima komisija za mlade svih nacionalnih saveza, oko održavanja zajedničkog sastanka prije Skupštine BMU.
- BMU će organizovati nagradni Foto konkurs sa tematikom „Planine Balkana“. Javni konkurs će pripremiti Jovica Ugrinovski i Martin Šolar a biće objavljen u BMU magazinu prije Generalne skupštine BMU.
- Generalnoj skupštini će biti predloženo da se formira Komisija za planinsko trčanje, kako bi se u budućnosti stvorili uslovi za održavanje prvenstva BMU u planinskom trčanju.

- Planinarski savez Srbije i Planinarski savez Crne Gore treba da predlože svoje članove za Uređivački odbor BMU Magazina.

Predsjednik Martin Šolar je upoznao prisutne sa preliminarnim programom Godišnje skupštine BMU koja će se održati od 29-31.maja u Pragu u Českoj. Tih dana će se u Pragu održati i Generalna skupština Evropske unije planinarskih asocijacija EUMA. Takođe, predsjednik Šolar je predložio da se Skupština BMU za 2021. godinu održi u Sloveniji.

Inače, sastanku u Ovčar banji prisustvovali su mr Martin Šolar, predsjednik, PS Slovenije, prof. dr Dragan Bulatović, generalni sekretar BMU i predsjednik PS Crne Gore, prof.dr Jovica Ugrinovski, Makedonska federacija planinskih sportova, Andrej Ivošev, član, PS Srbije, Katica Garoska Acevska, glavna urednica BMU Magazina

P. N.

SAFET SOFTIĆ (1927-2013)

Pravednik sa Olimpa

UIvogradu je nekada davno postojalo jedno od najuspješnijih i najpoznatijih Planinarsko smučarskih društava bivše SFRJ, PSD "Vojo Maslovaric". Formirano je 1951. godine i na njegovom čelu decenijama se nalazio čovjek po imenu Safet Softić, koji je obilježio najljepše godine sportskog i kulturnog entuzijazma u Ivogradu. Bezbroj planinarskih susreta, orientacionih i smučarskih takmičenja, škola skijanja i akcija spasavanja organizovano je tokom tih zlatnih pola vijeka. Društvo je okupljalo na hiljade entuzijasta, djece, omladine i veterana koji su disali istim dahom, i punim plućima živjeli mirni i zdravi zajednički život u Ivogradu.

Ideologija i religija Safeta Softića bile su bratstvo-jedinstvo i planina. Za iskrenu odanost prvom, 29. juna 1975. nagrađen je Ordenom bratstva i jedinstva sa srebrnim vijencem od predsjednika SFRJ, a za drugo mu nije bila potrebna nikakva nagrada, jer je svaki planinski vrh na koji bi se popeo za njega bio Olimp, gdje bi sa svojim drugovima, uznesen, doživio katarzu.

Sredinom osamdesetih PSD "Vojo Maslovaric" dobilo je od Medicinskog centra u Ivogradu jedan stari, rashodovani kombi marke UAZ, a od Šumskog pre-

duzeća napuštenu kućicu u Kurikućama, i priliku da naprave sebi i budućim generacijama ivangradske omladine prvi pravi planinarski dom. Godinama su sve svoje slobodno vrijeme zajedno provodili tamo, skupljali, odvajali od svojih usta, od svojih porodica i kuća, skromna sredstva da bi od tog doma napravili zajedničku planinarsku kuću u kojoj će se okupljati i družiti na stotine mlađih i starih zaljubljenika u prirodu i ovaj sport. Kad su ga napokon završili i sposobili, on se pretvorio u centar Planinarskog života od Triglava do Đeveljice. Planinarski dom "Suvodo" postao je poznat širom zajedničke nam države, omiljeno stjecište i nezaobilazna stanica planinara čitave bivše SFRJ na njihovim putovanjima kroz Crnu Goru. A onda je neko bacio oko na njega.

Mutne devedesete, zamućene da bi se lakše lovilo, iznjedrile su brojne lovce u mutnom koji su grozničavo tražiti način kako da se dokopaju tog ivangradskog parčeta Raja. Najveća prepreka na putu ka tom cilju bio im je sam predsjednik društva Safet Softić. Nakon više uzaludnih pokušaja ipak su pronašli rješenje. Kao i obično na ovim prostorima, a i mnogo šire, najsigurniji put za realizaciju ovakvih i sličnih planova bila je politika i njeni eksponenti, stanovnici velelepnog zdanja u centru grada, zvanog

Opština Berane. U njoj su odvajkada, pored velikih živjeli i mali ljudi, uvijek spremni stići i uteći, i za adekvatnu nagradu uvijek biti na usluzi. Ti mali ljudi razmiljeli su se po gradu i pronašli nekoliko još manjih koji su za još manju nadoknadu sproveli u djelo ovaj veliki plan.

Bilo je to vrijeme razbijanja i dijeljenja po svim mogućim osnovama svega što je nekad bilo iole vrijedno življenja. Vrijeme pravnog vakuma, tranzisionih zakona i paragrafa, registracija i preregistracija, i pravnih eksperata koji su se u tom ambijentu savršeno snalažili. Safetu Softiću nacrtali su metu na same grudi, na samo srce. Izvršena je preregistracija i Safet Softić je preko noći postao počasni predsjednik, bez uticaja na ključne odluke nove uprave. A jedna od prvih bila je predaja Planinarskog doma "Suvodo" Opštini Berane.

Mutne devedesete su davno prošle. Zajedničke države i onog bratstva - jedinstva odavno više nema. U Beranama danas postoji nekoliko novih planinarskih klubova, ali više ne postoji Planinarski dom "Suvodo" u Kurikućama. Odlukom Opštine Berane izdat je privatniku. Entuzijazmu planinara u Beranama zabijen je nož u srce, a sa tom ranom, od tog noža, 21. maja 2013. umro je i Safet

Softić. Stari planinar, fizički zdrav u 87. godini, nije dugo bolovao. Bolovao je u duši godinama. Njegov najbolji prijatelj, potpredsjednik društva Branko Božović umro je od moždanog udara davno prije njega, dok je još postojao Planinarski dom "Suvodo". Njemu u čast, Društvo je ispred Doma podiglo spomen česmu i na njoj spomen ploču koja i danas tamo stoji, podsjeća i opominje..

Safet Softić nije bio te sreće. Posljednje godine i dane svog života proveo je senilan u svojoj bašti pored Lima, i u povremenim jutarnjim izlascima u šetnju po hleb i novine. Išao bi uvijek zaobilaznim putem do pekare, putem koji vodi pored prostorija nekadašnjeg Planinarskog društva "Vojo Maslovarić" u kom je ostavio najljepše godine svog života. Posljednjih mjeseci primjetili bi da se izgubi negdje i noću, i da ga satima nema. Zabrinuti, išli bi u potragu za njim i uvijek bi ga nalazili na istom mjestu. Stajao bi ispred zaključanih vrata Planinarskog društva ili ih tužno posmatrao negdje iz daljine i mraka. Nakon toga, kući bi dolazio pognute glave i izgubljenog pogleda.

U noći moždanog udara, dok još nije pao u duboku komu, sa osmijehom na licu dozivao je svoje mrtve drugove. Pričao je radosno sa njima i govorio im da ponesu vreće za spavanje, i da obvezno obuku nešto toplo. Jer, noći i ljeti

Predsjednik PSCG 1986-1988.

Od osnivanja Planinarskog saveza Crne Gore 1951. godine na čelu ove krovne crnogorske planinarske organizacije promijenilo se 16 predsjednika. Među njihovim imenima pojavljuju se i dva Beranca. Nakon prve predsjednice, legendarne **Vukice Mićunović**, kormilo Saveza preuzeo je Beranac **Milo Borčić** koji je tu dužnost obavljao od 1958. do 1962. godine, a drugi predsjednik PSCG iz Berana u periodu od 1986. do 1988. godine bio je **Safet Softić**.

znaju da budu strašno hladne čak i ovde u gradu, a kamoli gore u planini, u Kurikućama, ispod šatora, pored Planinarskog doma "Suvodo". Nikada više, do te večeri, nije otišao tamo. Te večeri je otišao i nikad se više nije vratio.

Safet Softić je danas na nekom ljepšem i pravednijem mjestu gdje mu više nikoništa ne može oduzeti. Sjedi na vrhu neke od njegovih planina za kojima je žudio i odakle se mnogo bolje vidi izlaz

iz ovih naših prizemnih briga i problema. Otišao je tamo kako bi odozgo, sa Brankom, Vulem, Arifom, Vešom, Aljom, Branom i ostalim drugovima, mogao na miru da motri na nas, i da nam sa tog njihovog Olimpa, svjetlošću istinskog pravednika, ukaže na pravi put.

Adem Ado Softić

Oni koje ne zaboravljamo: Pavle – Dragan Milošević (1950 – 2000) – jedan od najpoznatijih crnogorskih alpinista

Ledeni grob na vrhu Himalaja

Zaljubljenik u plave visine. Duša na Komovima – srce na Himalajima. Prvi uspon – brežuljak iznad očeve kuće u Lopatama. Sjećanje profesorice Milene Tomović na velikog brata...

Piše: Jovan Stamatović

Bilo je to 21. oktobra 2000 – te... Nebo iznad živopisnih Lopata i Lijeve Rijeke zaparao je lelek – umro je Pavle Pantov Milošević...

Ovako počinje svaka priča o Pavlu – Dragalu Miloševiću (1950 – 2000) jednom od najpoznatijih crnogorskih jugoslovenskih alpinista, planinara i paraglajderista. O zaljubljeniku u plave visine i njegovim nebeskim putevima koji su počeli na jednom brežuljku iznad očeve kuće u Lopatama, a završili se 11. oktobra 2000. godine na himalajskom vrhu Čo – oji na visini od 7.500 metara gdje je njegovo srce zauvijek stalo.

U oktobru ove godine navršće se 20 godina od smrti ovog velikog čovjeka i sportiste. To je i povod za ovu priču.

- Moj brat i dalje živi, kaže njegova sestra, profesorica Milena Tomović dok joj jedna suza iskri u oku. Pamte ga i porodica i rodbina, pamte ga Štavna i Ljeva Rijeka, Kom i Durmitor... Pamte ga drugovi iz JAT – a gdje je radio, učenici tradicionalnog Memorijala „Vera Vincek i Pavle Milošević“, njegova mezmica Iva, znani i neznani.

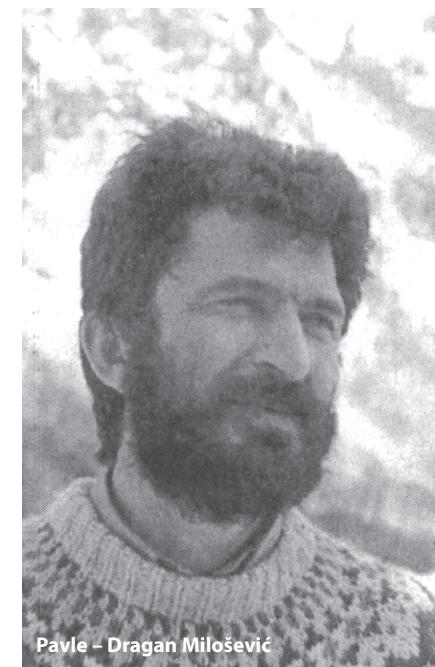
Profesorica Milena je svom bratu posvetila veliki broj pjesama kao i knjigu „Ptice, sklanjajte se“. – On je moja vječna inspiracija. Zato što je volio vrhove, zato što je ostao na vrhu... Zato što je slavu svoje Štavne, Lopata i Crne Gore s ponosom prinosio svjetskim vrhovima. Zato što je bio veliki istinski brat i čovjek, priča Pavlova sestra.

- I dok smo odlazili iz njenog doma, na stolu su ostali albumi prepuni fotografija i novinskih tekstova. Sa kćerkom Ivom, sa braćom i sestrama, sa brojnih ekspedicija, sa školskim drugovima, prilikom dobrovoljnog davanja krvi...

SUZE OD KAMENA

Kažu da ničija duša ne plače i krvari kao sestrina. Zna to najbolje Pavlova sestra Milena Tomović koja već dvadeset godina piše stihove posvećene „najboljem bratu na svijetu“ kako kaže.

- Znam ja da je svakome njegova tragedija najteža i da vrijeme čini svoje, ali moja duša je i danas ranjena, moje suze su od kamena, priča tiho. I dalje me boli saznanje da je moj Pavle zauvijek ostao u ledenoj himalajskoj pustinji. Tješi me, ipak, to što ga njegovi drugovi alpinisti

Pavle – Dragan Milošević

ne zaboravljuju, što se u dokumentima CANU predstavlja kao jedan od najuspješnijih crnogorskih planinara, što će mu se Glavni grad odužiti tako što će mu dati jednu ulicu. Eto zato pišem

PAVLOVIM I VERINIM STAZAMA

Planinarski savez Crne Gore, Planinarski sportski klub „Kom“, Turistička organizacija Andrijevice, planinari beogradskog JAT – a i brojni prijatelji Pavla – Dragana Miloševića svake godine organizuju Memorijal Vasojevićkog Koma „Vera Vincek i Pavle Milošević“. Tako će biti i ove godine...

Riječ je o svojevrsnoj turističkoj promociji Komova, pričaju mnogi učesnici ovoga pohoda. Jer dođu planinari iz Crne Gore, Srbije, Hrvatske, Engleske, Slovenije, Francuske... Prošle godine na Štavni odakle se kreće na prelijepo Komove se, recimo, okupilo više od 1500 učesnika. Nema razloga da tako ne bude i ove godine...

ULICA PAVLA MILOŠEVIĆA

Pavle Milošević – zaljubljenik u prirodu i plave visine uskoro će dobiti svoju ulicu u Podgorici, obavijestila nas je Milena Tomović.

Naime, u oktobru će se navršiti dvadeset godina od njegove smrti, pa je postupak za određivanja ulice u proceduri, kaže ona, srećna što joj se ispunila sestrinska želja.

I zaslužio je... Zato što je osvajao Monblan, Kilimandžaro, Akonagvu i mnoge druge svjetske vrhove, što je išao u pohod na Himalaje i maštao da osvoji Mont Everest, zato što je neizmjerno volio svoju Crnu Goru i uvijek joj se vraćao...

Na godišnjici Pavlove smrti...

Izložba fotografija

Planinsko cvijeće u objektivu planinara

Izložba fotografija planinskog cvijeća koju je priredio Pavle S. Bandović, planinar PK "Gorica" krajem prošle godine u Podgorici kod ljubitelja prirode i šire javnosti ocijenjena je kao korisna i uspješna

Odabrano je 40 amaterskih fotografija većeg formata koje je autor duži niz godina snimao na planinarskim stazama Crne Gore, uređujući ih i opisujući u vodičima i Registru. Ideja autora i organizatora je da se na ovaj način prikaže raskoš i bogatstvo flore uz planinarske staze Crne Gore, odnosno, da izložba bude specifičan poziv svim ljubiteljima prirode, za njeno čuvanje i zaštitu. Posebno za afirmaciju planinarske fotografije. Otvaranje i tok izložbe propratili su sa posebnim interesovanjem planinari, ekolozi i brojni posjetioc KIC-a "Budo Tomović" i predstavnici sredstava javnog informisanja: TV CG u jutarnjem programu, Dan, Vijesti i Pobjeda. Iskazano je ineteresovanje za organizovanje izložbe i u drugim sredinama tokom godine pa će postavka obići dio destinacija na kojim su nastale fotografije uz promociju planinarskih aktivnosti u tim sredinama pod motom "Fotografiši ljepotu da bi i drugi uživali". Naravno i Vi dragi čitaoci na stranicama "Planinarskih novina".

Fotografija je ekskluzivan, trajan dokument koji čuva uspomene koje tako i duže traju. Nadamo se da će češće biti ovakvih i tematski različitih izložbi sa planinarskih destinacija jer u klubovima ima zapaženih amatera i profesionalaca fotografa. Učinimo da planinarska fotografija dobije na značaju i bude u funkciji promocije sadržaja planinarstva (foto trekking). Tema je napretek. Uz organizatore KIC "Budo Tomović" i PK "Gorica" donacijama su pomogli "Foto Boni" i "Firmoprom" i omogućili da izložba bude prikazana javnosti.

P.N.

...U prilogu nekoliko fotografija sa izložbe.

Planinski festival

*od 26. do 28. juna 2020. godine
u domu „Za Vratlom“ na Subri*

